

**Η ευρωπαϊκή διάσταση της
κρίσης και οι συνέπειες για
την Ελλάδα**

ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ - Στοιχεία

Πηγές:

- Οργανισμός Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους
- Υπουργείο Οικονομικών
- Eurostat

8.5.2020: Παγκόσμιο Δημόσιο Χρέος, Πηγή:
https://www.economist.com/content/global_debt_clock

The global debt clock

Our interactive overview of government debt across the planet

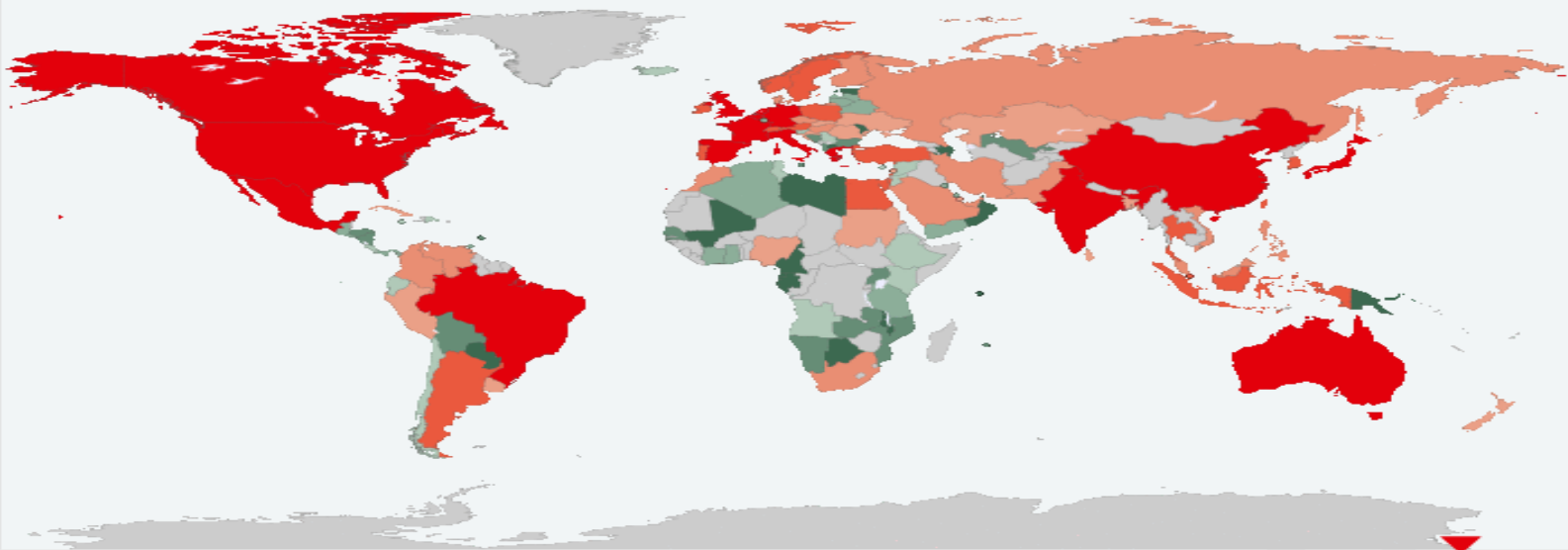
\$ 061,388,079,945,885

GLOBAL PUBLIC DEBT

Total public debt

Higher debt Lower debt

Loading...

2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2000 2000

Data supplied and compiled by: Economist Intelligence Unit

\$ 061,388,097,395,531

GLOBAL PUBLIC DEBT

Total public debt

United States

Public debt: **\$17,441,083,606,557**
Public debt per person: **\$54,448.38**
Population: **324,409,289**
Public debt as % of GDP: **100.0%**
Total annual debt change: **9.1%**

Lower debt

Loading...

COM

Choo

Choo

Choo

2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2000 2000

Data supplied and compiled by: Economist Intelligence Unit

The global debt clock

Our interactive overview of government debt across the planet

Like 1.7K

\$ 061,388,105,949,360

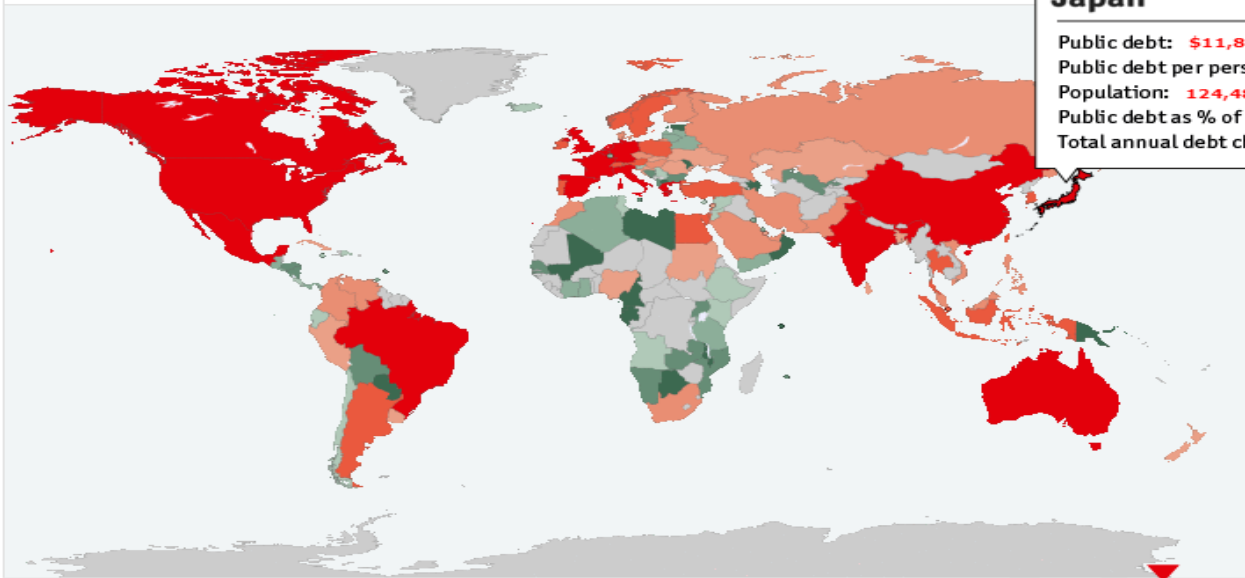
GLOBAL PUBLIC DEBT

Total public debt

Higher debt

Lower debt

Japan

Public debt: \$11,864,505,464,481
Public debt per person: \$95,382.17
Population: 124,482,513
Public debt as % of GDP: 273.1%
Total annual debt change: -1.5%

2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2000 2000

Data supplied and compiled by: Economist Intelligence Unit

The global debt clock

Our interactive overview of government debt across the planet

\$ 061,388,249,986,304

Total public debt

High

Lower debt

COM

Loading...

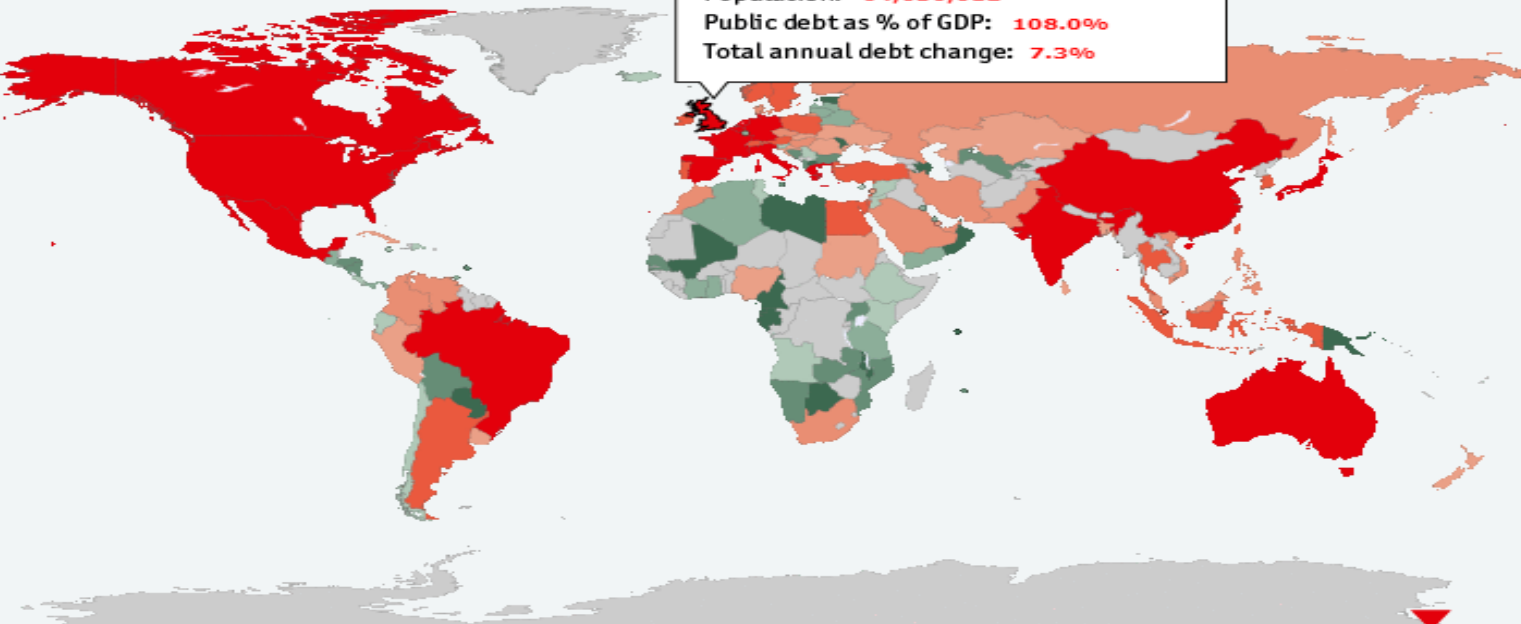
Choos

Choos

Choos

United Kingdom

Public debt: \$3,069,488,524,590
Public debt per person: \$47,750.60
Population: 64,636,612
Public debt as % of GDP: 108.0%
Total annual debt change: 7.3%

◀ 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2000 2000 ▶

Data supplied and compiled by: Economist Intelligence Unit

The global debt clock

Our interactive overview of government debt across the planet

\$ 058,690,651,593,832

CURRENT GLOBAL PUBLIC DEBT

Total public debt

Higher d

Germany

Public debt: \$2,792,665,027,322
Public debt per person: \$34,197.61
Population: 81,791,311
Public debt as % of GDP: 85.8%
Total annual debt change: -0.0%

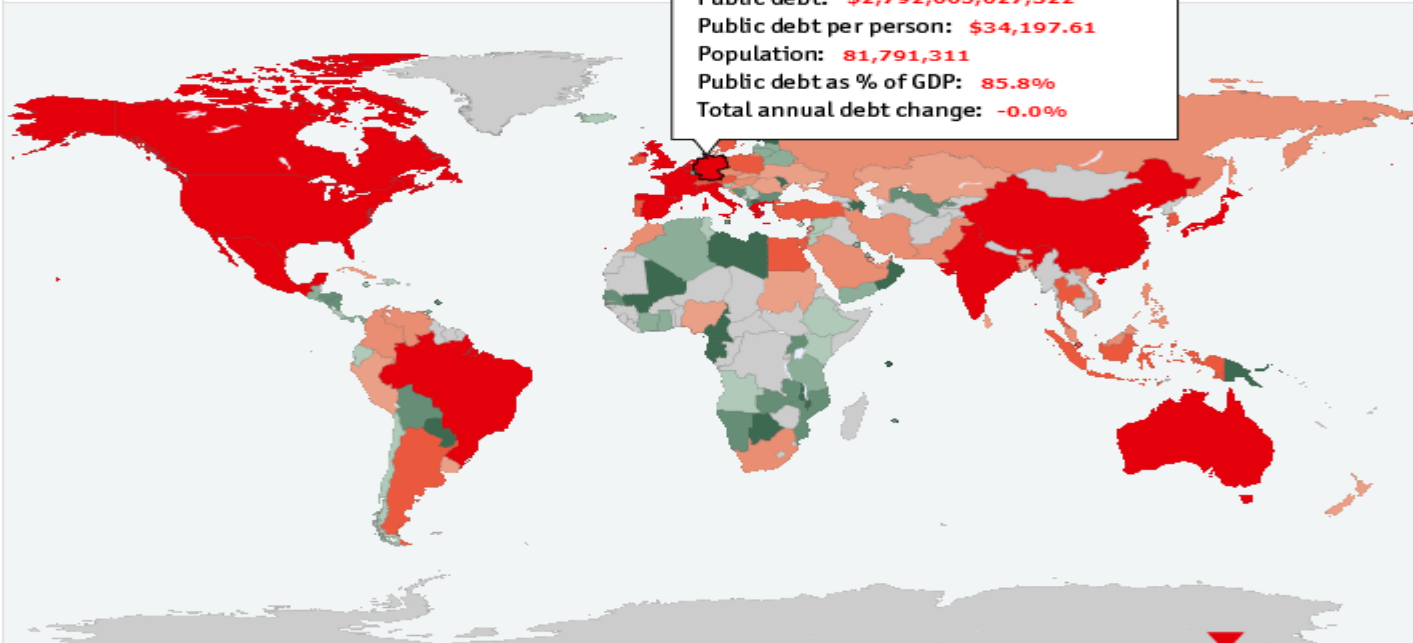
debt

COM

Choos

Choos

Choos

◀ 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2000 2000 ▶

Data supplied and compiled by: Economist Intelligence Unit

Forecast

The global debt clock

Our interactive overview of government debt across the planet

\$ 058,690,659,121,267

CURRENT GLOBAL PUBLIC DEBT

Total public debt

Higher debt

Italy

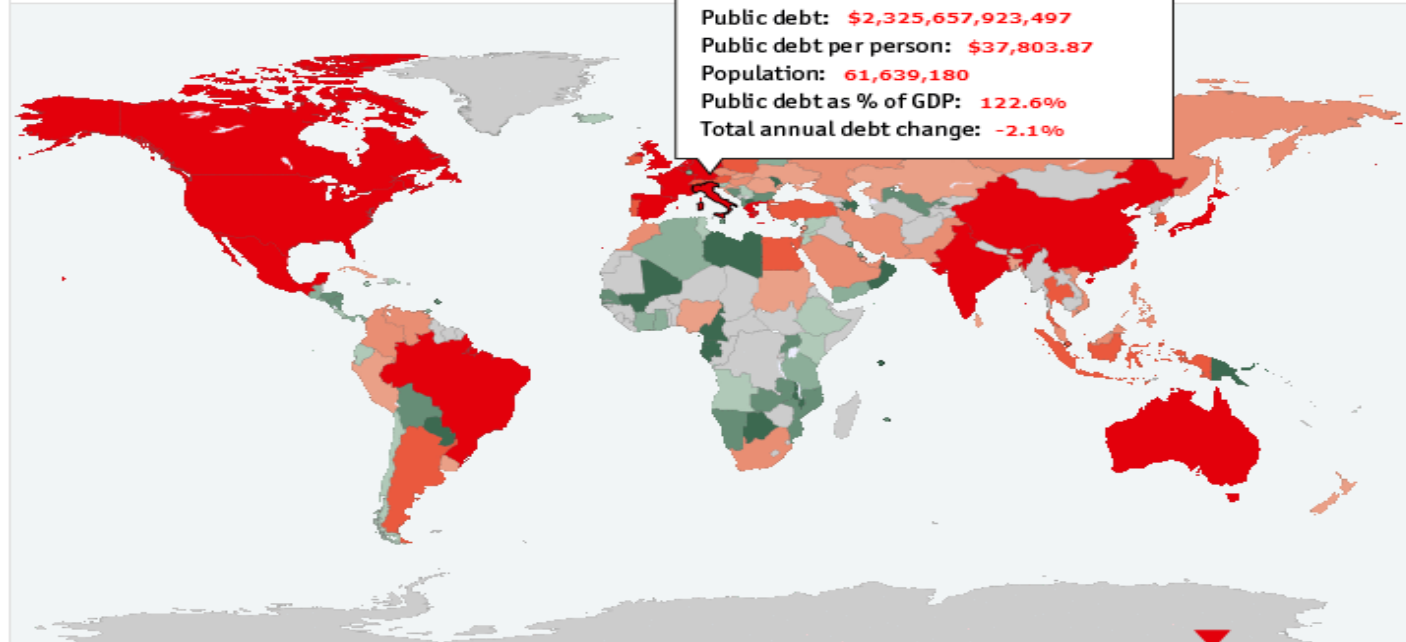
debt

CO

Cho

Cho

Cho

◀ 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2000 2000 ▶

Data supplied and compiled by: Economist Intelligence Unit

Forecast

The global debt clock

Our interactive overview of government debt across the planet

\$ 058,690,664,937,816

CURRENT GLOBAL PUBLIC DEBT

Total public debt

Higher

France

Public debt: \$2,520,749,180,328
Public debt per person: \$39,030.22
Population: 64,543,551
Public debt as % of GDP: 102.0%
Total annual debt change: 2.5%

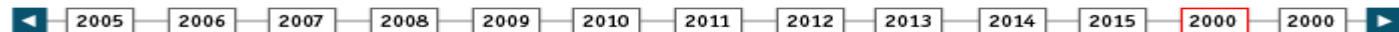
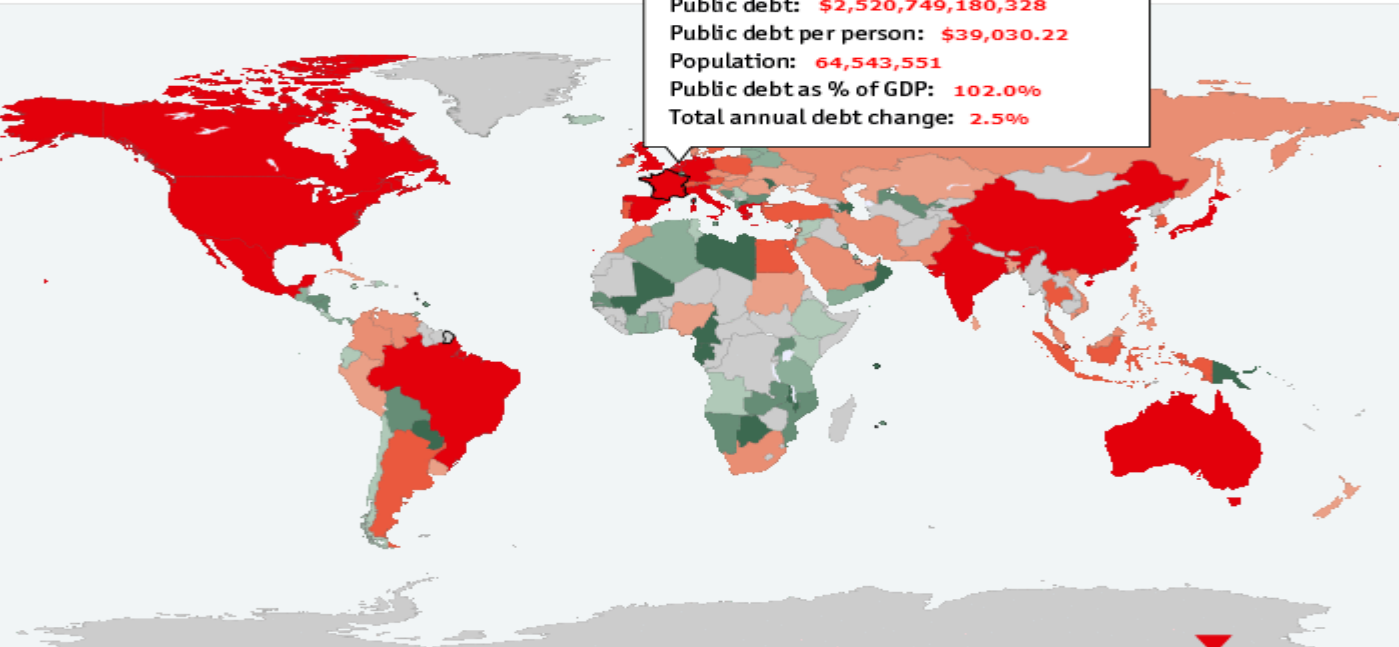
er debt

COM

Choos

Choos

Choos

Data supplied and compiled by: Economist Intelligence Unit

Forecast

The global debt clock

Our interactive overview of government debt across the planet

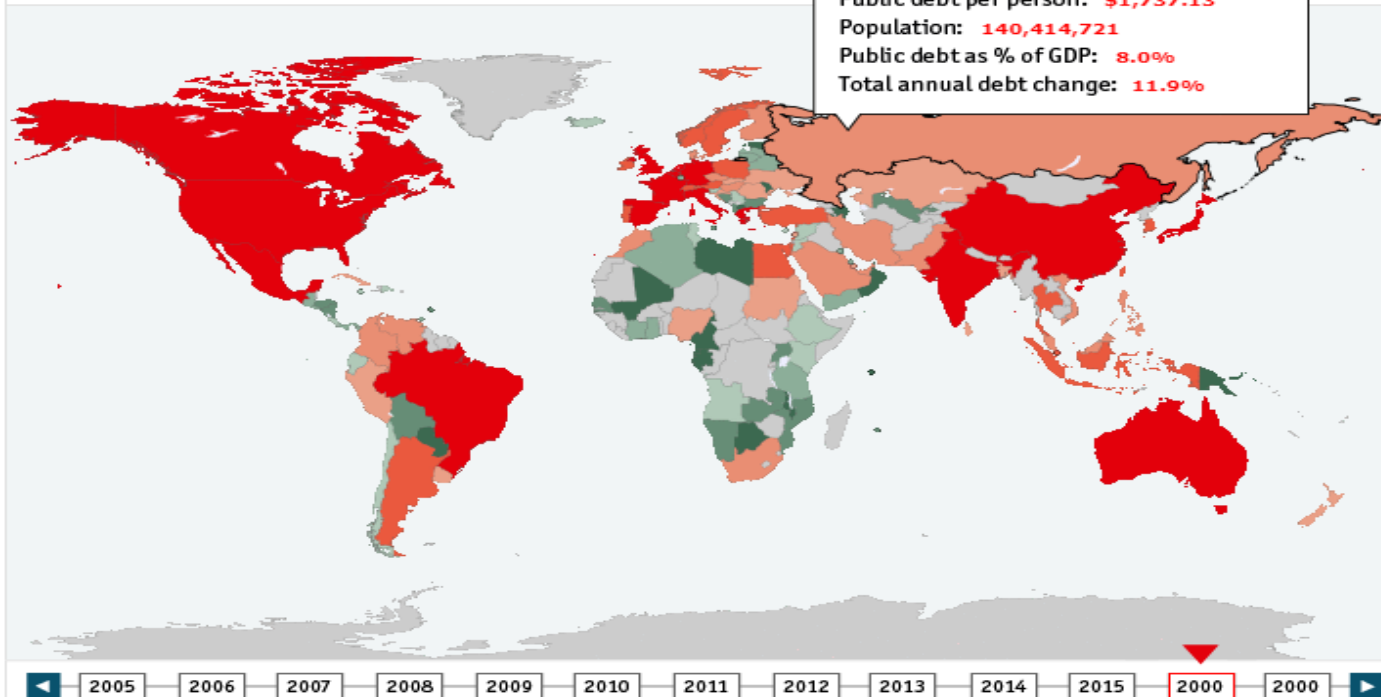
\$ 058,690,674,054,937

CURRENT G Russia

Total public debt

Higher debt

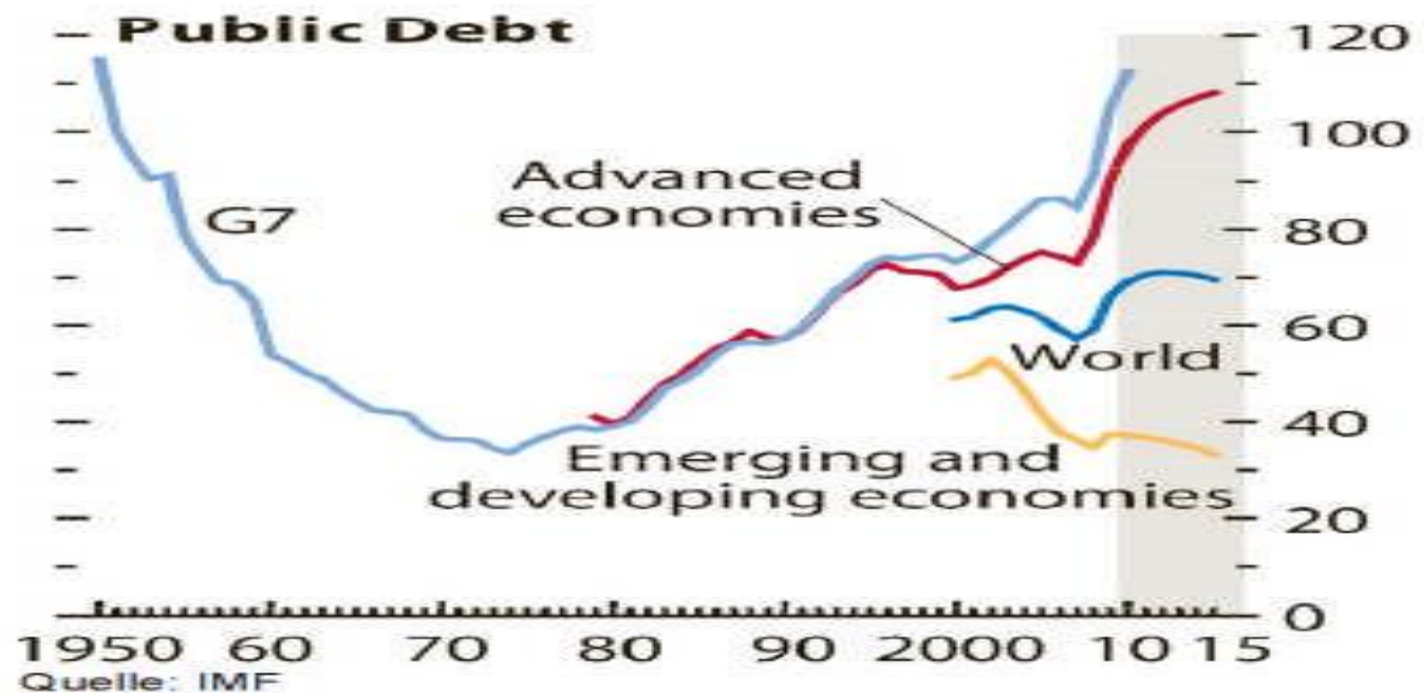
Public debt: \$244,840,983,607
Public debt per person: \$1,737.13
Population: 140,414,721
Public debt as % of GDP: 8.0%
Total annual debt change: 11.9%

Data supplied and compiled by: Economist Intelligence Unit

Forecast

Staatsschulden in % des BIP

Staatsverschuldung in vH des BIP

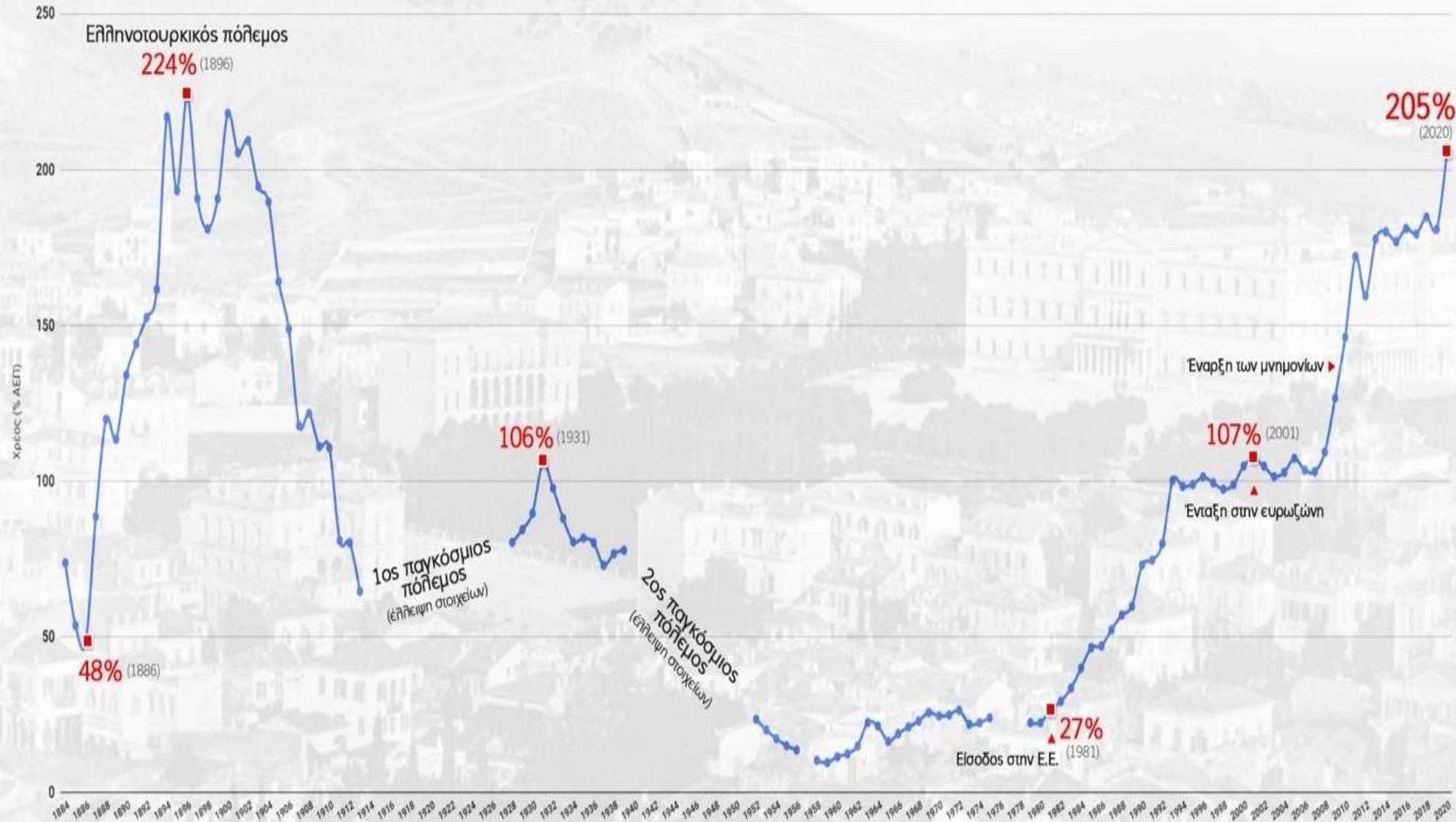
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Europäische Union (27 Länder)	61,9	61,0	60,4	61,9	62,3	62,8	61,5	59,0	62,5	74,7	80,1
Euroraum (17 Länder)	69,2	68,1	67,9	69,1	69,5	70,1	68,5	66,3	70,1	79,8	85,3
Euroraum (16 Länder)	69,2	68,2	68,0	69,2	69,6	70,2	68,6	66,4	70,2	79,9	85,5
Belgien	107,8	106,5	103,4	98,4	94,0	92,0	88,0	84,1	89,3	95,9	96,2
Bulgarien	72,5	66,0	52,4	44,4	37,0	27,5	21,6	17,2	13,7	14,6	16,3
Tschechische Republik	17,8	23,9	27,1	28,6	28,9	28,4	28,3	27,9	28,7	34,4	37,6
Dänemark	52,4	49,6	49,5	47,2	45,1	37,8	32,1	27,5	34,5	41,8	43,7
Deutschland	60,2	59,1	60,7	64,4	66,3	68,6	68,1	65,2	66,7	74,4	83,2
Estland	5,1	4,8	5,7	5,6	5,0	4,6	4,4	3,7	4,5	7,2	6,7
Irland	37,5	35,2	31,9	30,7	29,4	27,2	24,7	24,8	44,2	65,2	92,5
Griechenland	103,4	103,7	101,7	97,4	98,6	100,0	106,1	107,4	113,0	129,3	144,9
Spanien	59,4	55,6	52,6	48,8	46,3	43,1	39,6	36,2	40,1	53,8	61,0
Frankreich	57,3	56,9	58,8	62,9	64,9	66,4	63,7	64,2	68,2	79,0	82,3
Italien	108,5	108,2	105,1	103,9	103,4	105,4	106,1	103,1	105,8	115,5	118,4
Zypern	59,6	61,2	65,1	69,7	70,9	69,4	64,7	58,8	48,9	58,5	61,5
Lettland	12,4	14,1	13,6	14,7	15,0	12,5	10,7	9,0	19,8	36,7	44,7
Litauen	23,6	23,0	22,2	21,0	19,3	18,3	17,9	16,8	15,5	29,4	38,0
Luxemburg	6,2	6,3	6,3	6,1	6,3	6,1	6,7	6,7	13,7	14,8	19,1
Ungarn	56,1	52,7	55,9	58,6	59,5	61,7	65,9	67,0	72,9	79,7	81,3
Malta	54,9	60,9	59,1	67,6	71,7	69,7	64,1	62,1	62,2	67,8	69,0
Niederlande	53,8	50,7	50,5	52,0	52,4	51,8	47,4	45,3	58,5	60,8	62,9
Österreich	66,2	66,8	66,2	65,3	64,7	64,2	62,3	60,2	63,8	69,5	71,8
Polen	36,8	37,6	42,2	47,1	45,7	47,1	47,7	45,0	47,1	50,9	54,9
Portugal	48,5	51,2	53,8	55,9	57,6	62,8	63,9	68,3	71,6	83,0	93,3
Rumänien	22,5	25,7	24,9	21,5	18,7	15,8	12,4	12,8	13,4	23,6	31,0
Slowenien	26,3	26,5	27,8	27,2	27,3	26,7	26,4	23,1	21,9	35,3	38,8
Slowakei	50,3	48,9	43,4	42,4	41,5	34,2	30,5	29,6	27,8	35,5	41,0
Finnland	43,8	42,5	41,5	44,5	44,4	41,7	39,6	35,2	33,9	43,3	48,3
Schweden	53,9	54,7	52,5	51,7	50,3	50,4	45,0	40,2	38,8	42,7	39,7
Vereinigtes Königreich	41,0	37,7	37,5	39,0	40,9	42,5	43,4	44,4	54,8	69,6	79,9

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ 1884 - 2020

ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΑΕΠ

Χρέος γενικής κυβέρνησης (% του ΑΕΠ) από το 1884 έως το 2020 - πηγή: ΔΝΤ (ιστορικά στοιχεία)

jodi.graphics

Δημοσιονομικά στοιχεία (ως ποσοστό του ΑΕΠ)

Έλλειμμα = Δαπάνες – Έσοδα

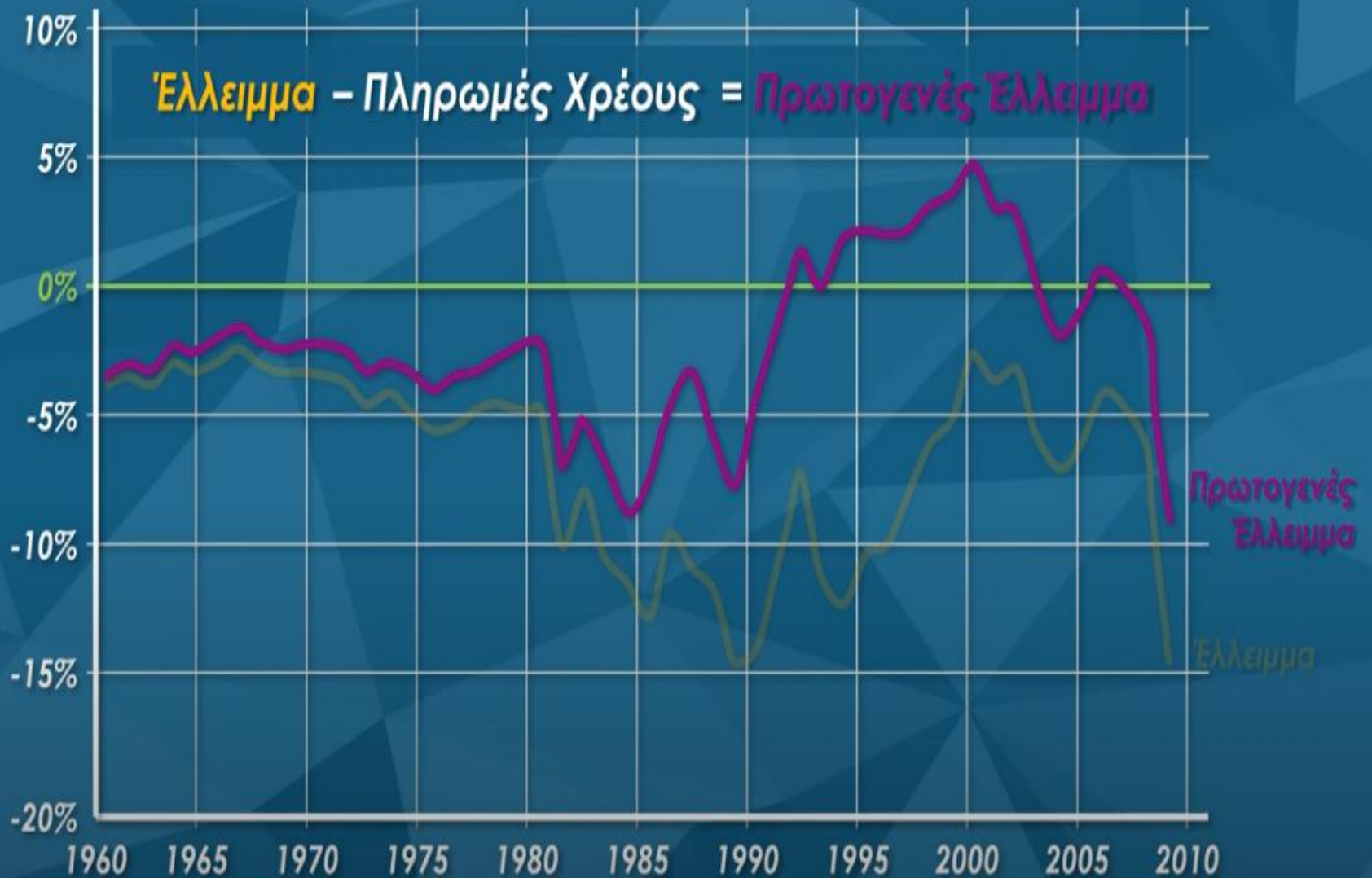
Ζούσαμε πάνω από τις δυνάμεις μας?

Όχι εντελώς, διότι αποπληρωμή παλαιότερων δανείων

Επομένως ας αφαιρέσουμε από το συνολικό έλλειμμα τις πληρωμές χρέους. Αυτό είναι το πρωτογενές έλλειμμα

Η πορεία του πρωτογενούς ελλείμματος διαμορφώνεται ως εξής (επόμενη διαφάνεια)

Δημοσιονομικά στοιχεία (ως ποσοστό του ΑΕΠ)

- Για να καλυφθούν/χρηματοδοτηθούν αυτά τα ελλείμματα το κράτος δανείζονταν
- Επομένως δημιουργούνταν χρέος

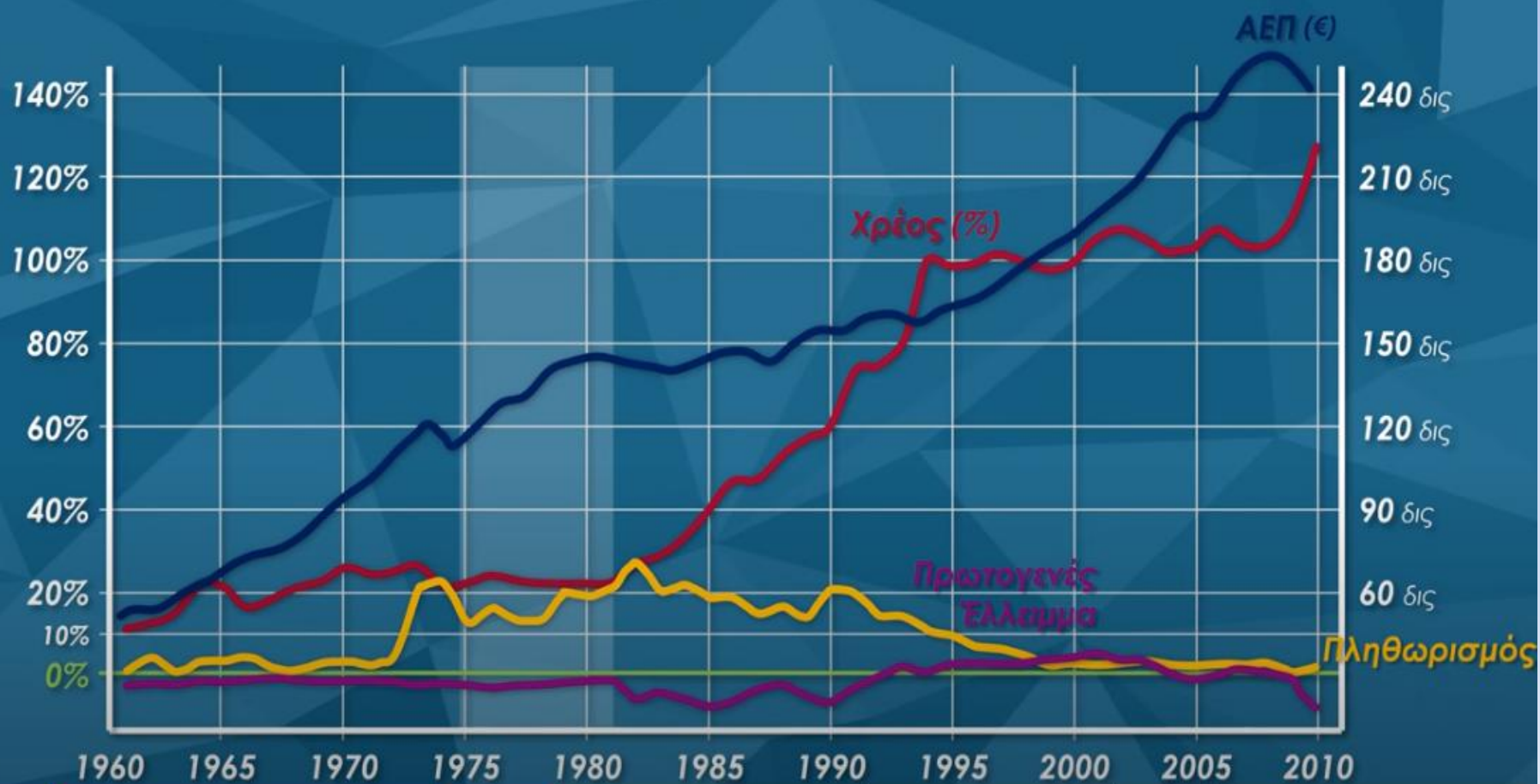
Δημοσιονομικά στοιχεία (ως ποσοστό του ΑΕΠ)

Δημοσιονομικά στοιχεία (ως ποσοστό του ΑΕΠ)

Δημοσιονομικά στοιχεία (ως ποσοστό του ΑΕΠ)

Δυναμική – Βιωσιμότητα Δημοσίου Χρέους

Η εξέλιξη του δημόσιου χρέους μιας χώρας εξαρτάται από ορισμένους παράγοντες, όπως το επιτόκιο δανεισμού, την ονομαστική αύξηση του ΑΕΠ και το πλεόνασμα ή έλλειμμα του προϋπολογισμού. Έστω ότι:

- r = το επιτόκιο δανεισμού
- g = το ποσοστό μεταβολής του ονομαστικού ΑΕΠ
- π = το πρωτογενές πλεόνασμα του προϋπολογισμού
- λ = το ποσοστό του δημόσιου χρέους ως προς το ΑΕΠ

Προκειμένου το δημόσιο χρέος να είναι βιώσιμο, δηλαδή να μην αυξάνεται, θα πρέπει: $\pi = \lambda(r-g)$

Δηλαδή, το πρωτογενές πλεόνασμα θα πρέπει να ισούται με τη διαφορά μεταξύ επιτοκίου και ονομαστικής μεγέθυνσης επί το σταθερό λόγο του δημόσιου χρέους ως προς το ΑΕΠ.

Για παράδειγμα, εάν η Ελλάδα θέλει να κρατήσει σταθερό το δημόσιο χρέος της στο π.χ. 140%, με ένα επιτόκιο 6,0 % και ονομαστική μεγέθυνση 4%, τότε το πρωτογενές πλεόνασμα του προϋπολογισμού της οφείλει να είναι: $\pi = 1,4 (6 - 4) = 2,8$ % του ΑΕΠ

Συνεπώς, το δημόσιο χρέος ως προς το ΑΕΠ μπορεί να μειωθεί όταν μειώνονται τα επιτόκια, αυξάνεται δυναμικά το ΑΕΠ και η χώρα εμφανίζει πρωτογενή πλεονάσματα.

Die europäische Version der Krise (1/16)

Wir sprechen von einer Schuldenkrise, es wäre aber korrekt wenn wir von einer Finanzkrise sprechen würden

Was ist passiert in dieser Krise?

Die Zinsentwicklung wird uns helfen manches zu verstehen

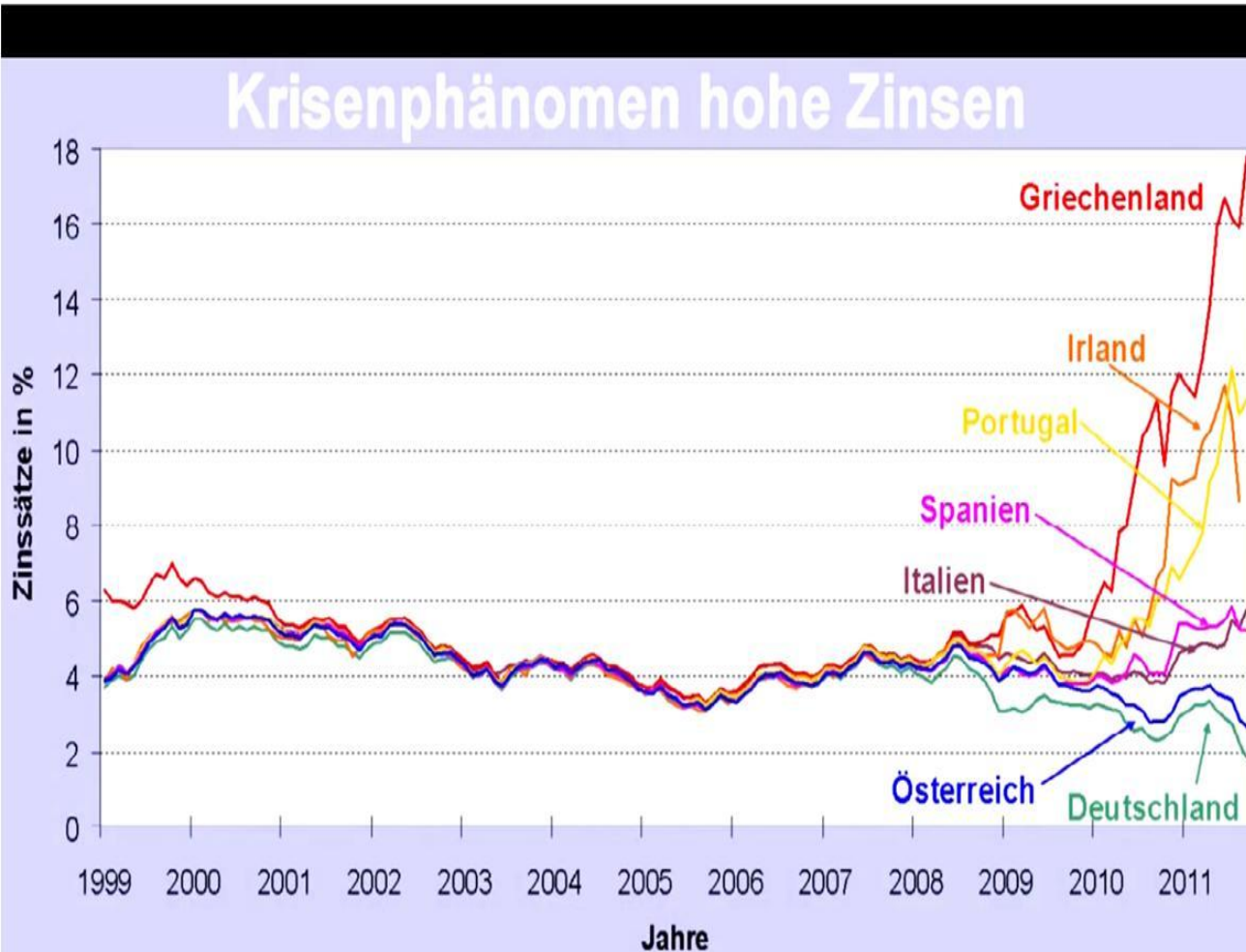
Tatsache: massiver Auseinanderlaufen der Zinsen für Staatsanleihen ab 2008

Die europäische Version der Krise (2/16)

**Warum laufen
die Zinsen in Europa
auseinander?**

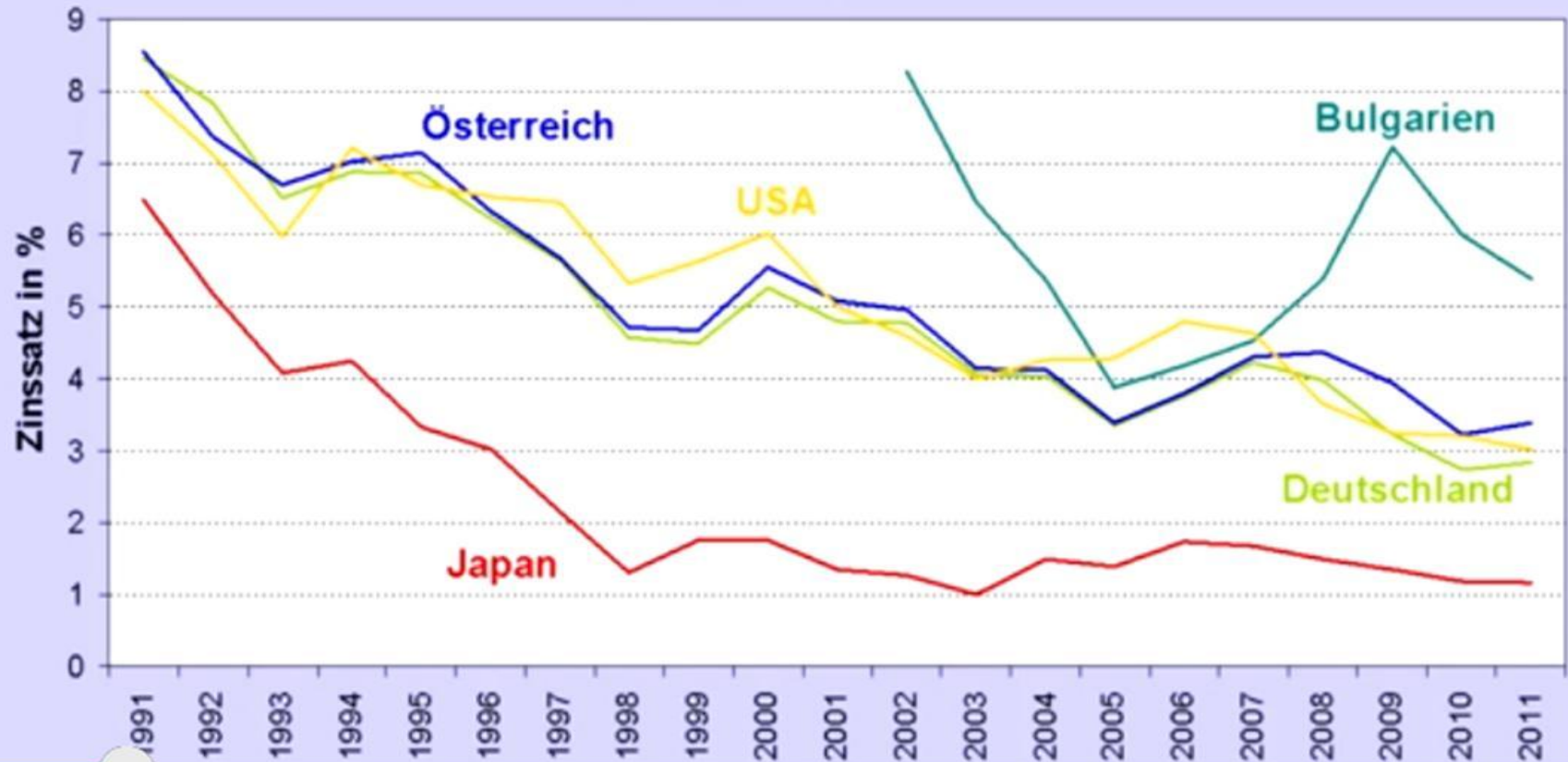
**Es scheint
einleuchtend:
Die Zinsen steigen
weil die Staaten hohe
Schulden
aufweisen**

**Das ist aber falsch
bzw. es ist nicht nur
so oder nicht ganz so!**

Die europäische Version der Krise (3/16)

Hohe Staatsschulden → hohe Zinssätze?

Schauen wir mal was in der Welt passiert und fragen wir uns ob hohe Staatsschulden etwas mit hohen Zinsen zu tun haben

Japan/Österreich/USA/Deutschland/Bulgarien

Die europäische Version der Krise (4/16)

Und wie ist es mit dem Staatschuld dieser Länder gelaufen?

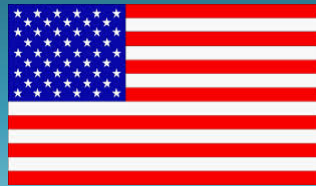
hoch verschuldet,
steigende Tendenz,
obwohl es dort die
niedrigsten Zinsen in
der Welt gibt

steigende
Schulden seit
2008, aber
dennoch
sinkende Zinsen

Schulden seit
2008 von 70% auf
100% des BIP
gestiegen, aber
trotzdem sinken
die Zinsen

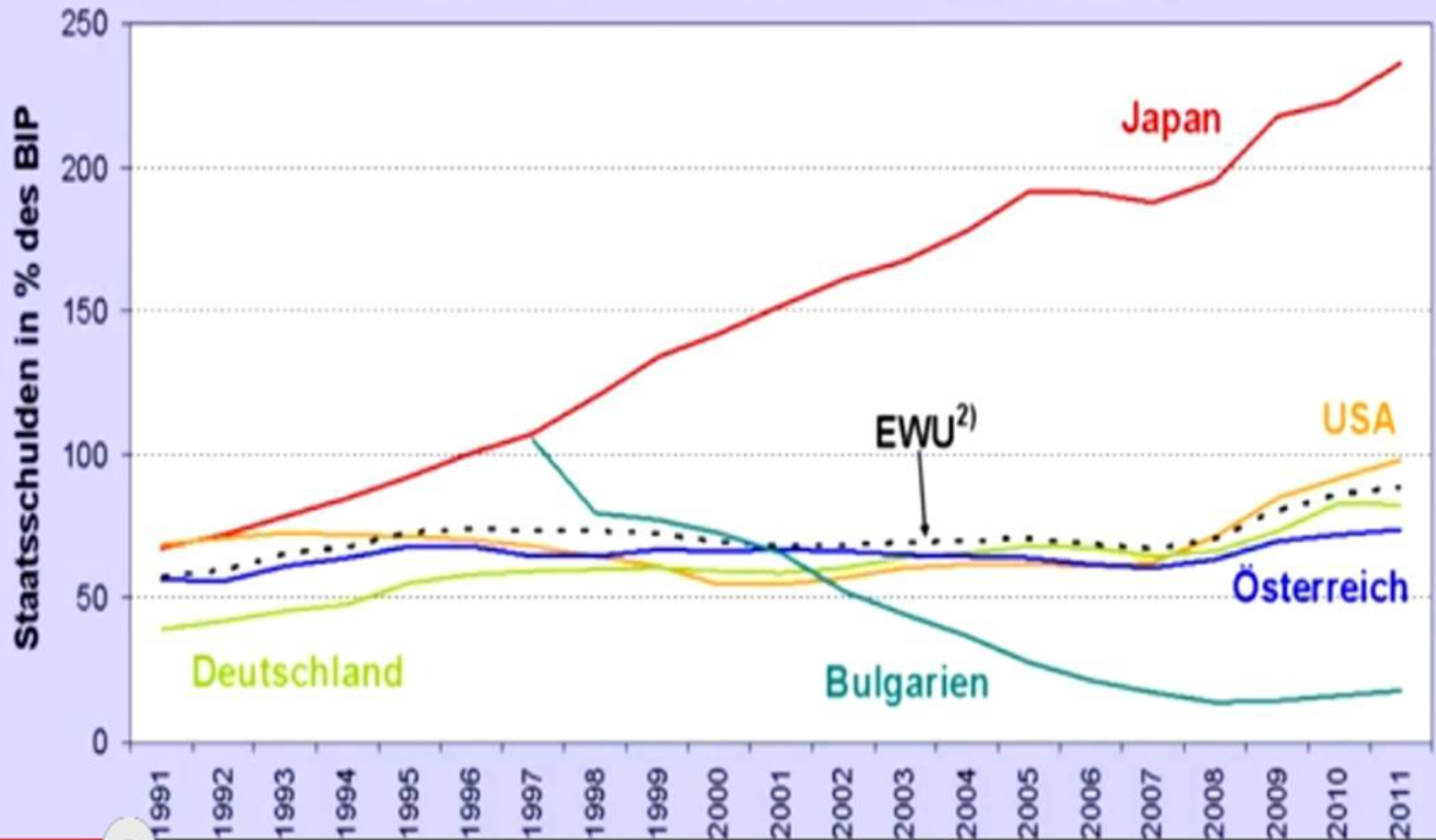
wenig Schulden,
aber sehr hohe
Zinsen

siehe nächste Folie

Die europäische Version der Krise (5/16)

Krisenursache Staatsschulden?

Die europäische Version der Krise (6/16)

Also so einfach ist es nicht, der Zusammenhang 'wer hohe Schulden hat, zahlt hohe Zinsen' stimmt so nicht

- Was ist denn passiert? Wie kann man denn die Krise erklären?

Ich möchte also europäisch denken, möchte ein wenig zurückgehen und meine Gedanken mit der Wirtschafts- und Währungsunion in Verbindung setzen

- Was ist denn eine WWU? (Währung ausgeben, Nationalbank aufgeben, Wechselkurspolitik aufgeben etc)

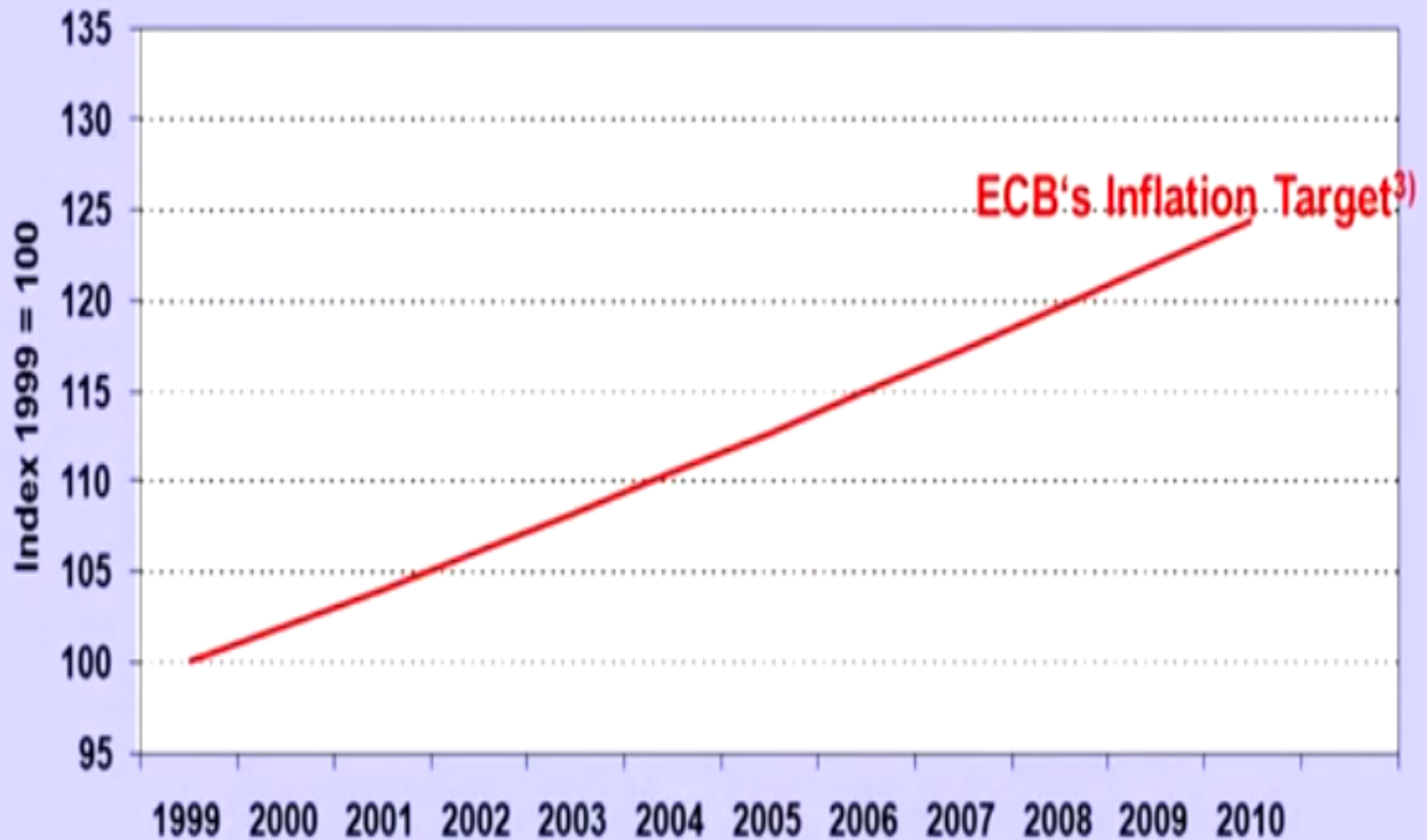
Aber damit wird die Möglichkeit aufgegeben, ein nationales Inflationsziel zu haben/zu bestimmen

- **Und wenn man die Währung vereinigt, dann muss man ein vereinigtes Inflationsziel haben**

Das ist der Kern einer Währungsunion

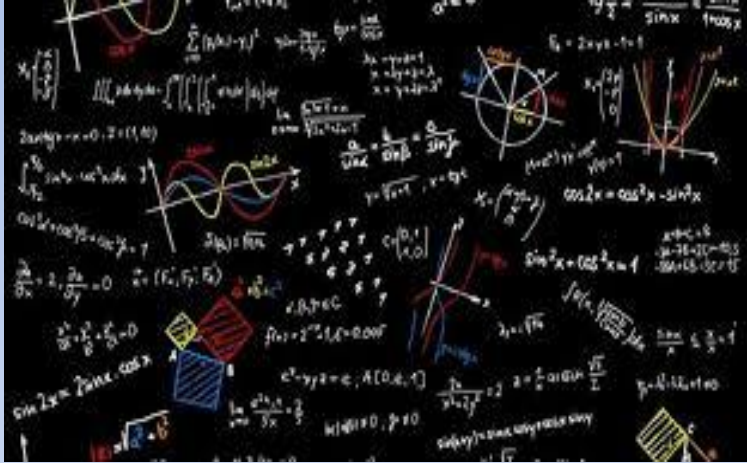
- **Inflationsziel der WWU: jährlich 2% aufkumuliert, jedes Jahr 2% dazu**

Die europäische Version der Krise (7/16)

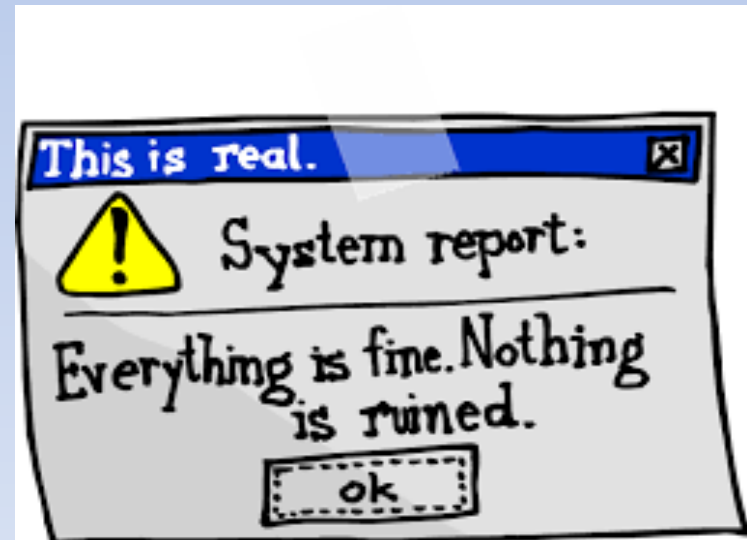

Die europäische Version der Krise (8/16)

Haben sich alle daran gehalten?

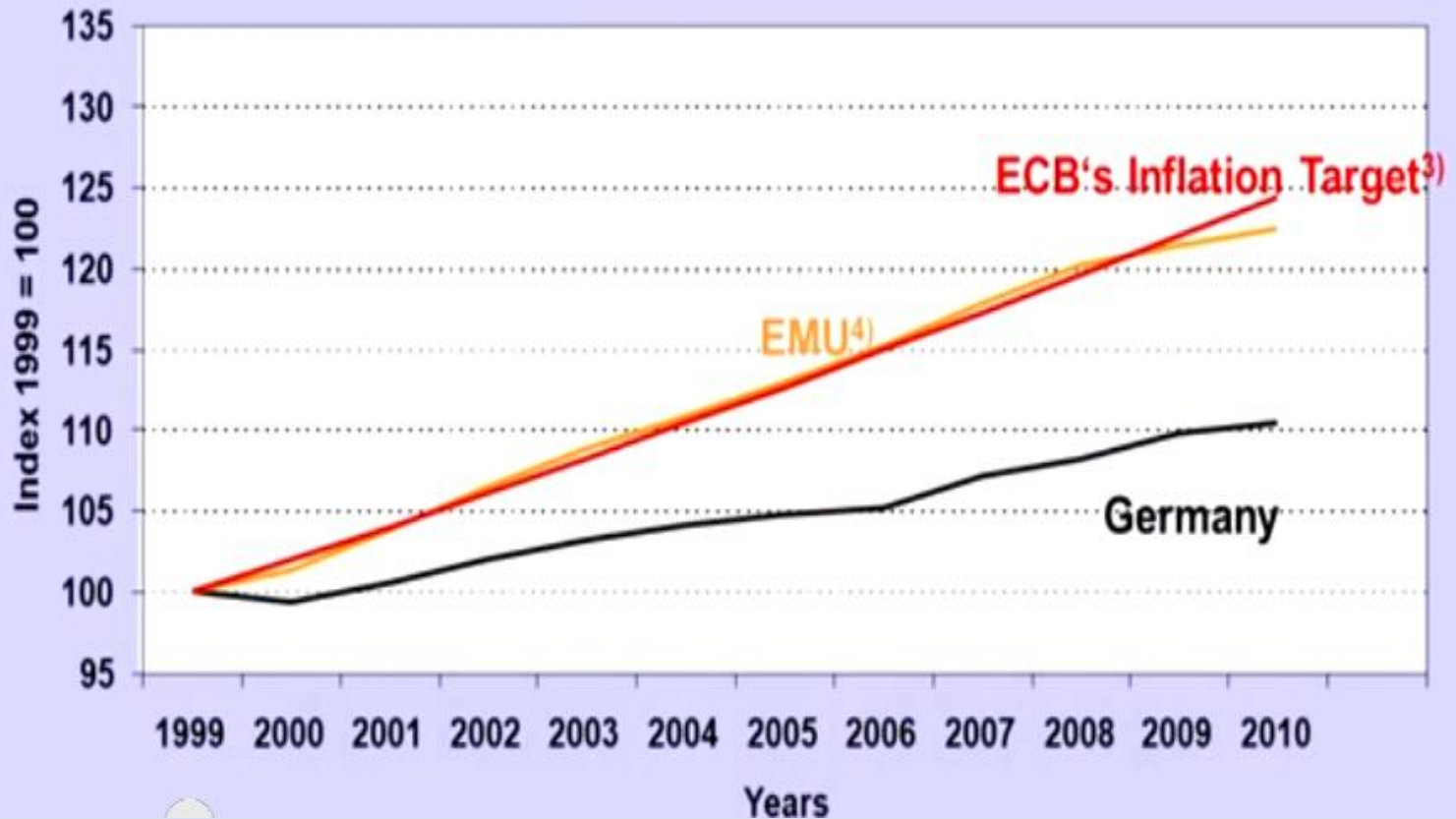

Ja, es ist wunderbar gelaufen

Nächste Folie: EMU-Linie

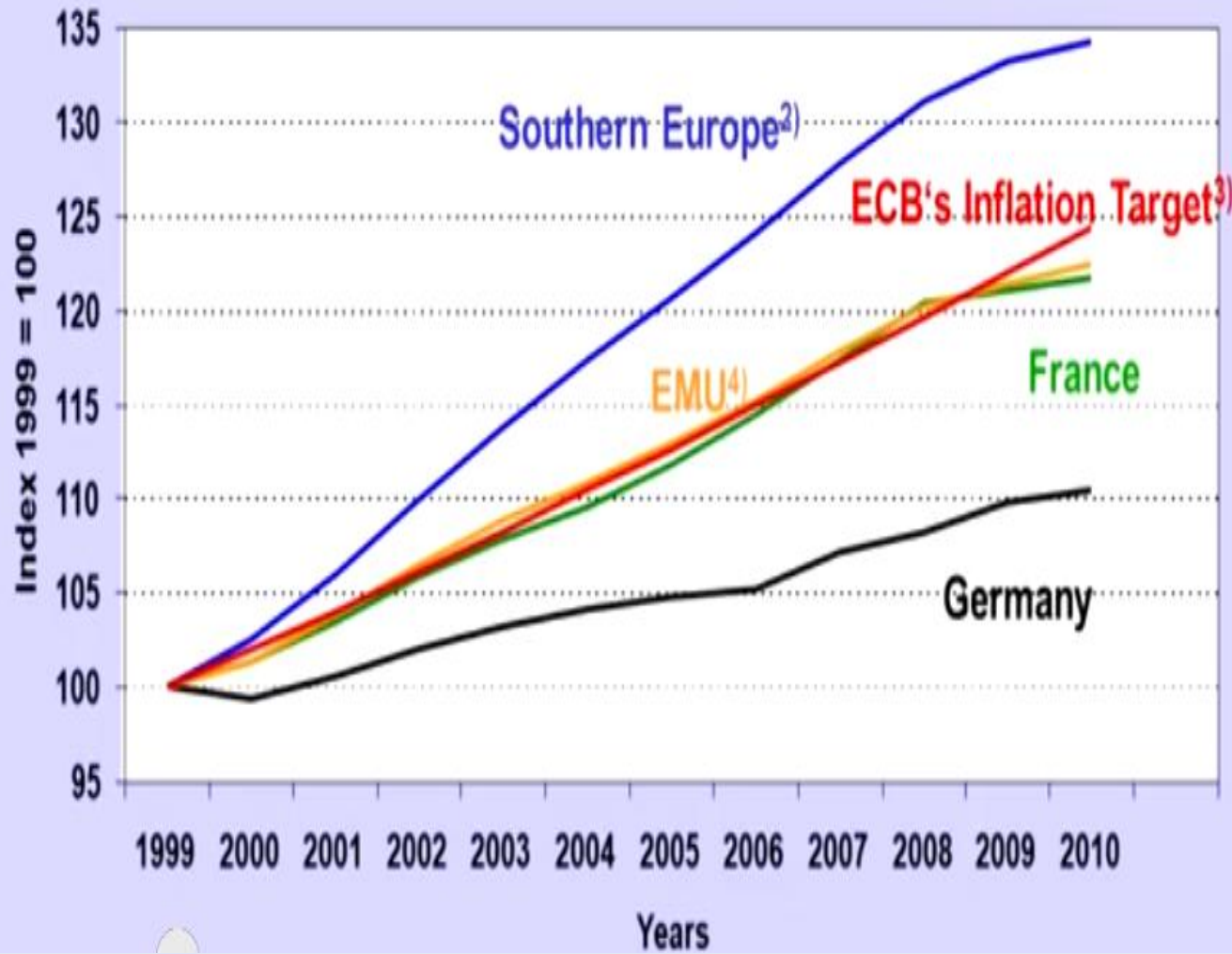
Die europäische Version der Krise (9/16)

Aber, was im Durchschnitt gilt, muss nicht auch im einzelnen gelten!

Die europäische Version der Krise (10/16)

Inflation nur im Durchschnitt erreicht

Deutschland:

Unter dem Ziel
(0,8% weniger
Preissteigerung
über die Jahre)

France:

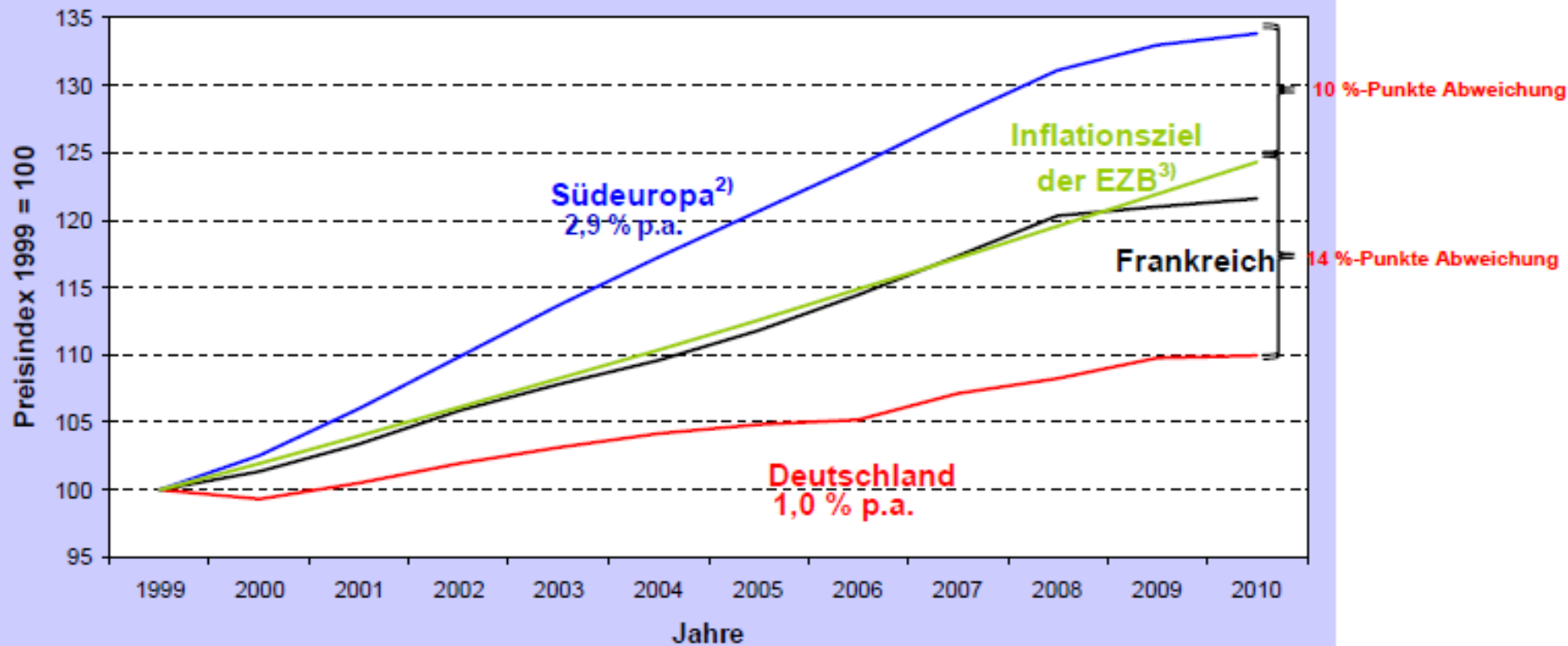
Genau am Ziel

Süd Europa:

Sie liegen oben
drüber
(2,8% über die
Jahre)

Wer verletzt eigentlich die Spielregeln?

Preisentwicklung¹⁾ in Deutschland und Südeuropa

¹⁾ Deflator des Bruttoinlandsprodukts, 1999 = 100. ²⁾ Griechenland, Portugal, Spanien und Italien; gewichtet mit realem BIP. ³⁾ Preisanstieg von 2%.
Quelle: AMECO Datenbank, Berechnungen/Grafik Heiner Flassbeck

Die europäische Version der Krise (11/16)

Das ist das fundamentale Problem der WWU, das ist die KRISE

Die Folgen der Inflationsunterschiede sind gewaltig hinsichtlich des internationalen Wettbewerbs: Ein Produkt, welches 1999 in allen Ländern 100 euro kostete, nun kostet 110 euro in De., 122 in France und 133 in Süd Europa

Es gibt also eine Lücke/Divergenzen bei der Inflationsentwicklung. Und diese Lücke existierte schon vor der Krise und im großen und ganzen verursachte die Krise

Und wo sind die Griechen in diesem Spiel?
Antwort: Bei der Entstehung dieser Lücke waren alle mit dabei, nicht nur die Griechen. Nur, weil der Durchschnitt stimmte, machte man sich keine große Gedanken

Die europäische Version der Krise (12/16)

Was steht denn hinter dieser Inflation?

Monetaristen: Das Geld und die Geldpolitik (expansive Geldpolitik, ECB, Kauf von Staatsanleihen, aber Deflation)

Die Löhne, das ist die richtige Antwort

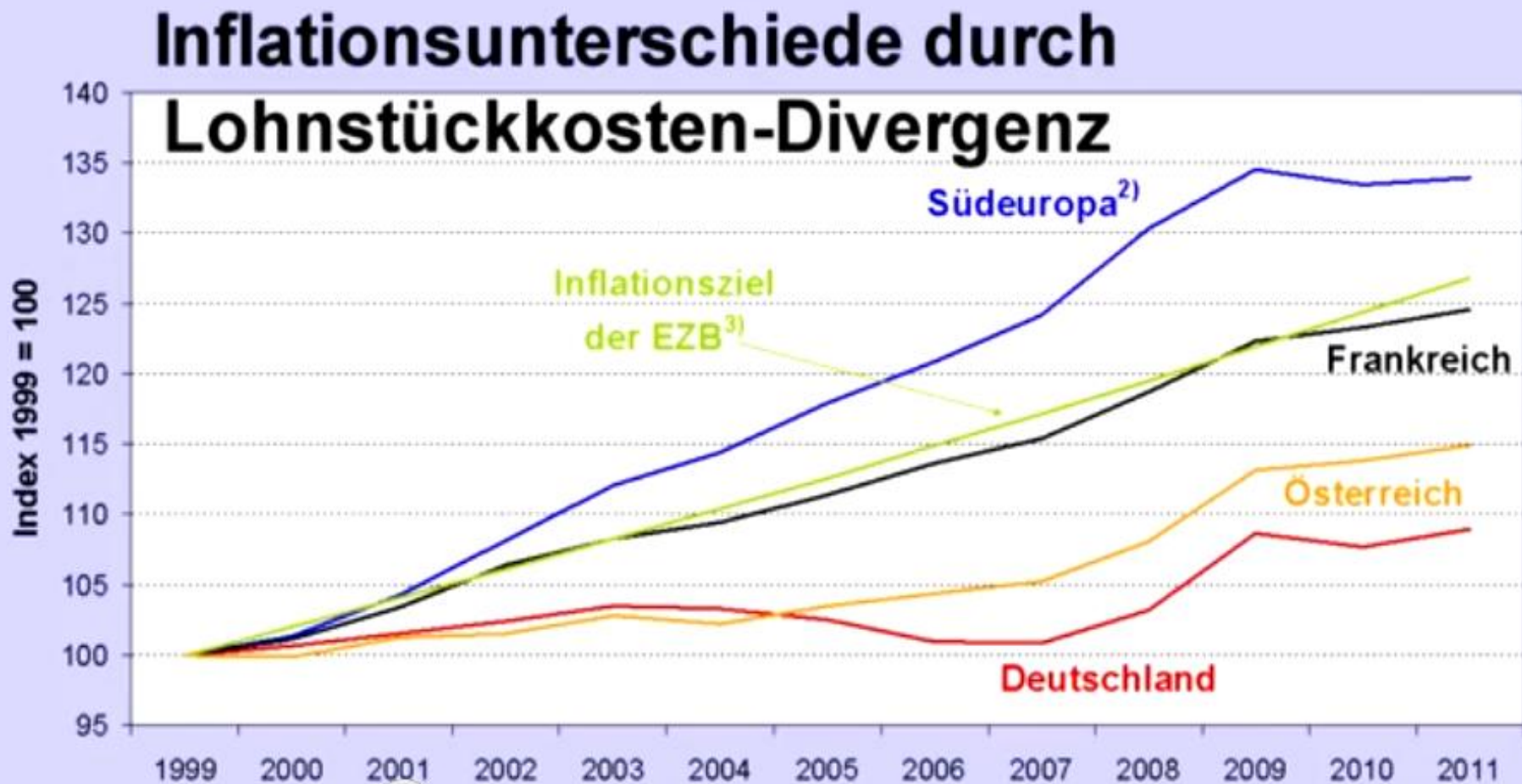

Und zwar die Löhne im Vergleich zur Produktivität (Bsp: Preise steigen um 3% pro Jahr, Löhne um 5% nominal, dann steigen die Lohnstueckkosten um 2%.

Das ist die entscheidende Determinante für die Inflation)

Die europäische Version der Krise 13/16)

Und hier, bei den Löhnen, gab es erhebliche Differenzen bei den einzelnen Ländern

Die europäische Version der Krise (14/16)

In Südeuropa, im Vergleich zu Fr. und De., sind die Löhne schneller gestiegen als die Produktivität erlaubt hätte

In diesem Sinne sagt man oft: Sie haben über ihre Verhältnisse gelebt

Wer hat denn da was falsch gemacht/wer ist der Böse?

Bildzeitung: die Griechen!!!!!!!

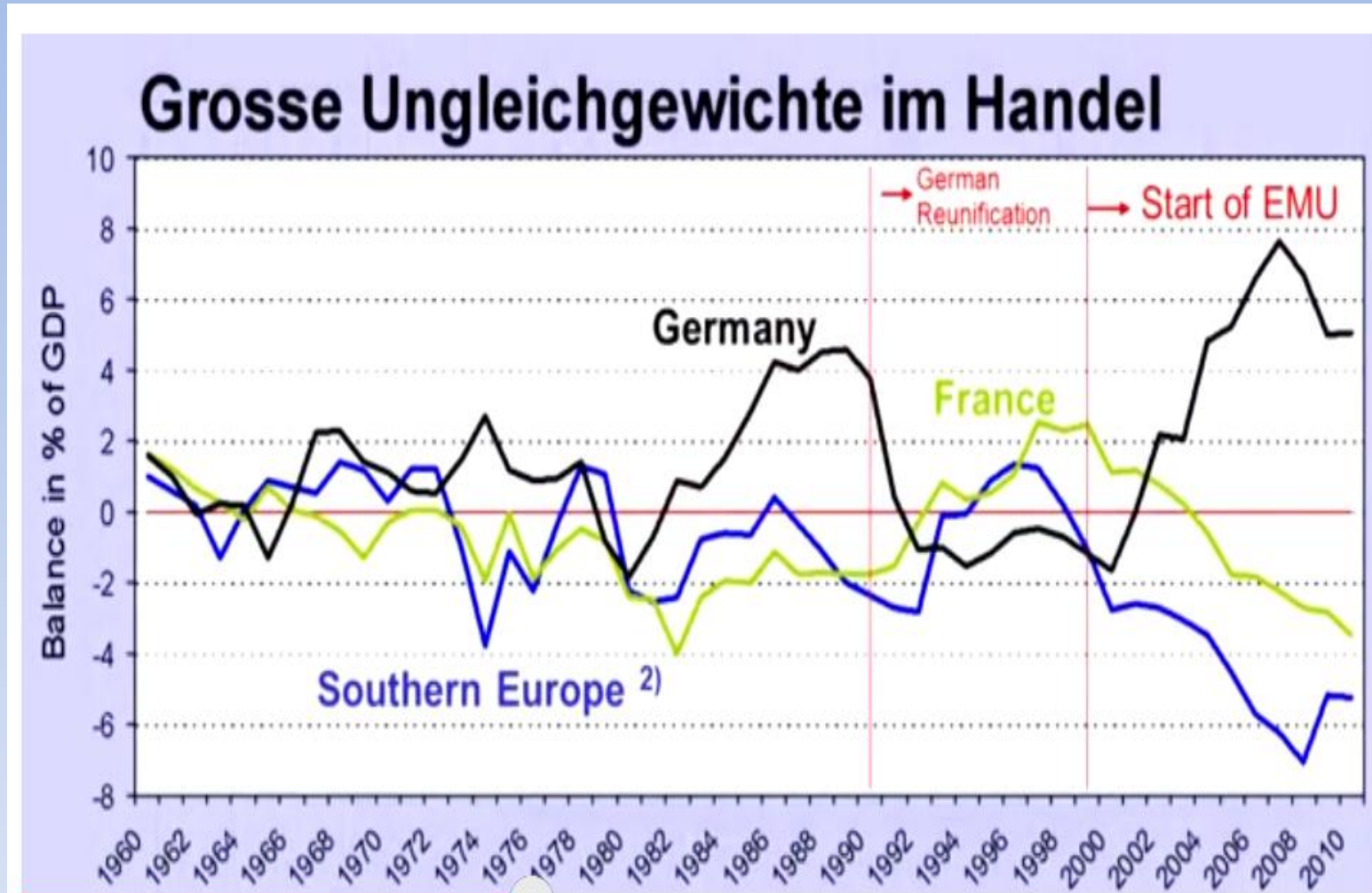

Logik: Es gibt einige, die daneben gelegen haben, z.B.: Österreich/De., die unter dem Ziel blieben oder SüdEuropa, die darüber handelten.

Der Rest der Geschichte ist nun schnell erzählt: Unterschiedliche Inflationsniveau hat Konsequenzen für die Kaufentscheidung der Menschen (Die ausländische Konsumenten kauften eher deutsche Produkte und die Deutschen kauften keine fremde Güter)

Die europäische Version der Krise (15/16)

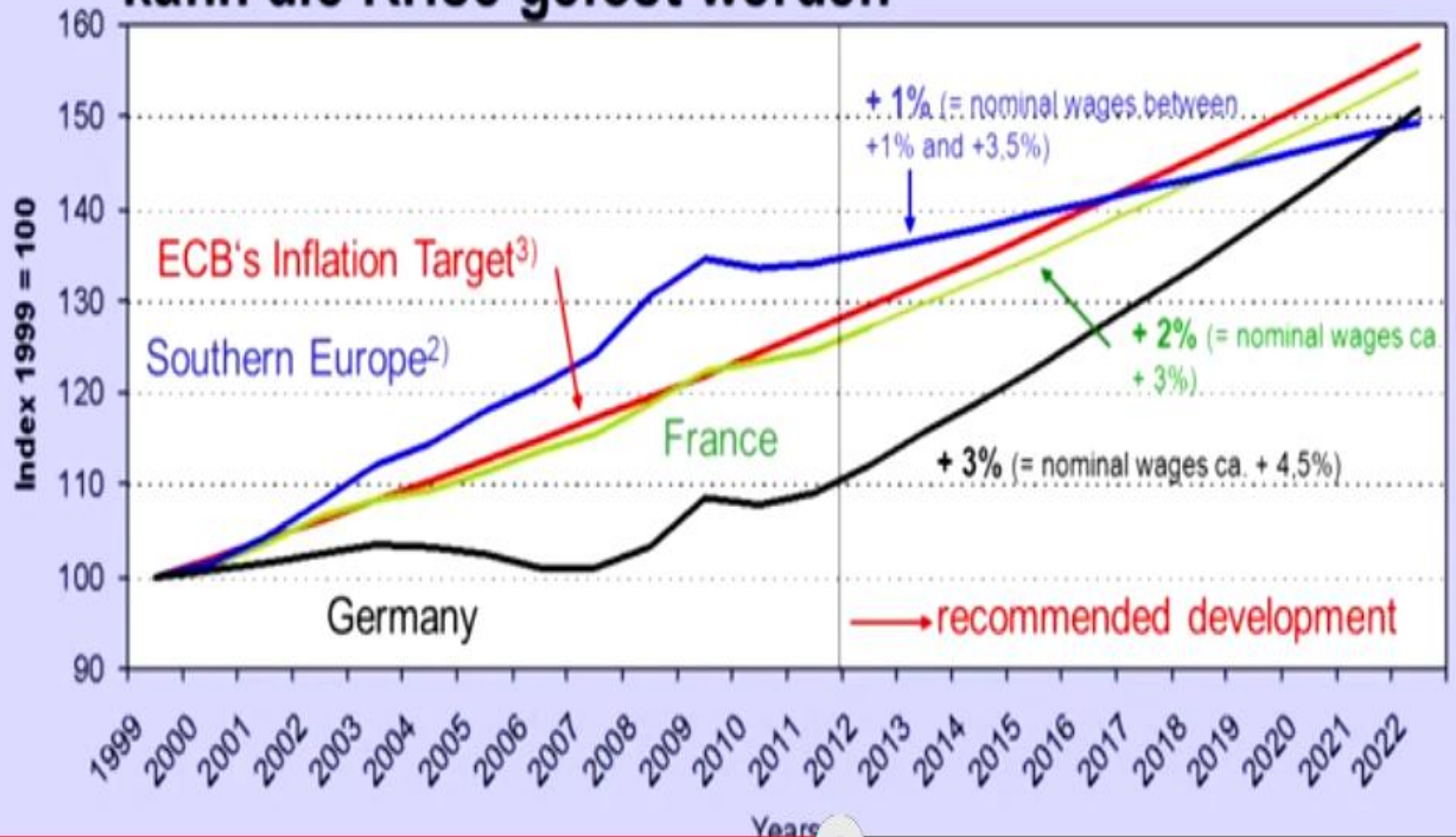
Handelsdefizite bei manchen Ländern

vs

Überschüsse bei anderen Ländern.

Die europäische Version der Krise (16/16)

Nur über Lohnstückkostenkonvergenz kann die Krise gelöst werden

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ										
1.	Βασικά Μεγέθη	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
	Ονομαστικό ΑΕΠ (σε εκατ.€)	207.028	191.204	180.654	178.656	177.258	176.488	180.218	184.714	187.456
	Ποσοστό μεταβολής πραγματικού ΑΕΠ	-9,1%	-7,3%	-3,2%	0,7%	-0,3%	-0,2%	1,4%	1,9%	1,9%
	Εναρμονισμένος ΔΤΚ (μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής %)	3,1%	1,0%	-0,9%	-1,4%	-1,1%	0,0%	1,1%	0,8%	0,3%
	Ποσοστό ανεργίας (% μέσος όρος εποχικά προσαρμοσμένη)	17,9%	24,5%	27,5%	26,6%	25,0%	23,6%	21,5%	19,3%	17,3%
2.	Δημόσια Οικονομικά	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
	Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (σε εκατ.€)	356.003	305.096	320.509	319.629	311.729	315.009	317.484	334.721	331.063
	Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (% επί του ΑΕΠ)	172,0%	159,6%	177,4%	178,9%	175,9%	178,5%	176,2%	181,2%	176,6%
	Πρωτογενές έλλειμμα (-) πλεόνασμα (+) Γενικής Κυβέρνησης (% επί του ΑΕΠ)	-3,0%	-3,7%	-8,4%	0,3%	-2,1%	3,7%	3,8%	4,3%	4,4%
	Έλλειμμα (-) πλεόνασμα (+) Γενικής Κυβέρνησης (% επί του ΑΕΠ)	-10,2%	-8,8%	-12,4%	-3,6%	-5,6%	0,5%	0,7%	1,0%	1,5%
ΕΥΡΩΖΩΝΗ										
	-	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
	Ποσοστό Μεταβολής πραγματικού ΑΕΠ	1,5%	-0,9%	-0,3%	1,1%	2,1%	2,0%	2,4%	1,9%	1,2%
	Εναρμονισμένος ΔΤΚ (μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής %)	2,7%	2,5%	1,4%	0,4%	0,2%	0,2%	1,5%	1,7%	1,2%
	Ποσοστό ανεργίας	10,2%	11,4%	12,0%	11,6%	10,9%	10,0%	9,1%	8,2%	7,4%

Το χρονικό της κρίσης

2008, πρώτος χρόνος της κρίσης ανάπτυξη +1.3% ΑΕΠ

2009 ανάπτυξη -2.3% ΑΕΠ η χαμηλότερη στην Ευρωζώνη

2007 δημοσιονομικό έλλειμμα 6.4% ΑΕΠ και χρέος 105% του ΑΕΠ

2008, η κατάσταση χειροτερεύει

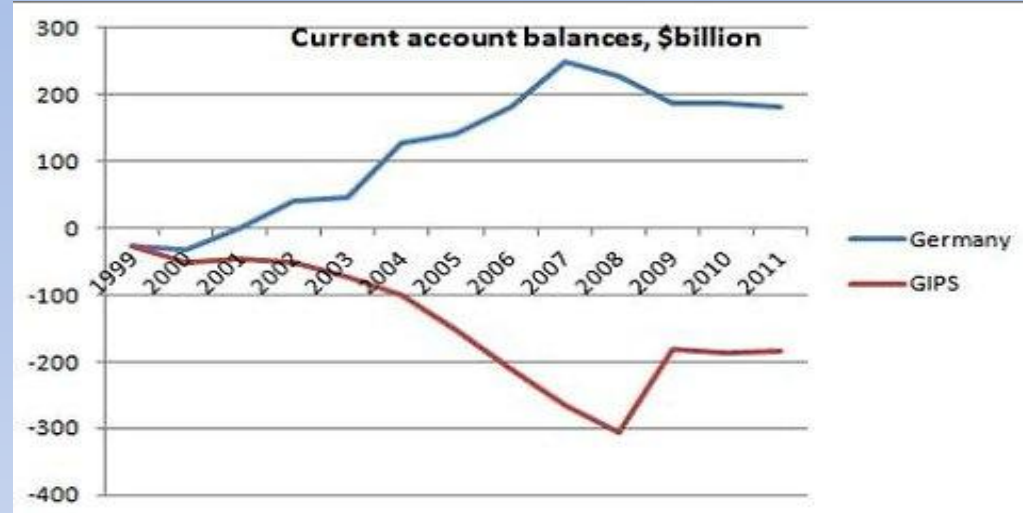
Αναθεώρηση δημοσιονομικού ελλείμματος (2009) από 6 σε 12% ΑΕΠ (στόχος 3%) και εν τέλει σε 15,4%

Χρέος 126,8% ΑΕΠ

Die Situation in Griechenland

1. Wie und warum ist es dazu gekommen

- ❑ Krisenbedingter Kapitalrückfluss
- ❑ Einnahmen aus indirekten Steuern vs Einnahmen aus direkten Steuern
- ❑ Strukturelle Defizite
(Steuerhinterziehung, Militärausgaben, Einnahme- und Ausgabenstruktur)
- ❑ Twings-Zwilling-Δίδυμα Defizite
????????????????????????????????
- ❑ Starker Euro
- ❑ Olympiade 2004 und Militäraufrüstung
- ❑ Aber nicht: Staat und staatliche Ausgaben (1997-2007:
Staatsausgaben machten in Gr. im Durchschnitt 45,2% des BSP's aus, in Eurozone: 47,5% des Eurozone-BSP's.
- ❑ Auch nicht: hohe Sozialausgaben

Die Situation in Griechenland

2. 5-6 Jahre Austeritätspolitik und die Folgen - 2013

- 1/4 der griechischen Wirtschaft ist verschwunden (25% Senkung des BIP's)
- 1/3 der Griechen leben unter der Armutsgrenze
- Arbeitslosenquote bei etwa 30%
- Brain-Drainers
- Lohnsenkungen bei 30%
- Flexibilisierung des Arbeitsmarktes
- Abbau des Sozialstaates
- Schuldenberg nicht abgebaut
- Private Schulden erheblich gestiegen

Die Situation in Griechenland

Mit wenigen Worten:

Während der Krise hat Griechenland mehrere Weltrekorde verzeichnet

- **Größte Rettungspaket in Friedenszeiten**
- **Größte Finanzanpassungsprogramm in Friedenszeiten in so kurze Zeit (etwa 15% -40 Mrd- des BIP's in 5 Jahren: 25 Mrd Ausgabenkürzungen und 15 Mrd Steuererhöhungen)**
- **Größte Depression als Folge der realisierten Politik**
- **Größte Arbeitslosigkeitssteigerung**
- **Höchste Lohnsenkung in so kurzer Zeit**

Die Situation in Griechenland

3. Success story

- **Zugleich wurde von den Anhängern der Sparpolitik in Griechenland darauf hingewiesen, dass diese Politik starke Wachstumsaspekte beinhaltet. Diese Argumentation stützt sich grundsätzlich auf folgendes:**
- **Privatisierungsstrategie (von nicht produktiven und Defizite erzeugende öffentlichen Unternehmen, Ziel: Staatsausgabenkürzung). Aber: OTE, Hafen, OPAP, Flughafen etc**
- **Staat einschränken (Beschäftigte, Problem im europäischen Vergleich: nicht die Staatsausgaben sondern die Steuereinnahmen**
- **Lohnsenkung für die Stärkung des Wettbewerbs**
- **Wachstumsfreundliche Reformen (Fast Track Investitionen, Sonderwirtschaftszonen, Senkung der Steuerbelastung für heimische Investitionen und FDI)**

Die Situation in Griechenland

4. Ist die Höhe der Staatsschulden lebensfähig /sustainable

Wahrscheinlich nicht weil.....

Wovon hängt denn die Sustainability des Staatsschuldes?

- ▶ Von der jetzigen Höhe der Staatsschulden (als % des BSP). Tatsache: 120% beim Beginn der Krise, 180% jetzt und soll 2024 beim 120% liegen
- ▶ Von der Möglichkeit, primäre Überschüsse zu erzeugen (mittels Steuererhöhungen und Ausgabekürzungen)
- ▶ Von der realen Zinshöhe für Darlehenaufnahme (anfänglich 4,5%, mit dem dritten Rettungspaket um die 3%)
- ▶ Von der Wachstumsrate des BSP der griechischen Wirtschaft

Generell gilt: Ein Schuldenberg kann abgebaut werden wenn die Wachstumsrate des BSP mindestens so hoch ist wie die Darlehenszinsen.

Frage: Ist es wahrscheinlich anzunehmen dass die griechische Wirtschaft mit einem Rhythmus von 4% jährlich steigt??? (Exporte, Investitionen, Konsum, EU-Kapital)

Die Situation in Griechenland -

Πριν τη συμφωνία για αναδιάρθρωση του χρέους στο πλαίσιο του 3^{ου} Μνημονίου

JAHR	TILGUNG	ZINSEN	TOTAL
2013	12.890	5.857	18.777
2014	24.900	6.026	30.956
2015	16.018	5.878	21.956
2016	7.075	6.028	13.103
2017	7.480	6.405	13.885
2018	4.672	6.590	11.262
2019	9.949	6.622	16.571
2020	7.052	6.360	13.412
2021	7.169	10.956	18.125
2022	8.873	24.489	33.362
2023	11.186	17.551	28.737
2024	10.864	13.641	24.505
2025	8.795	9.030	17.825
2026	8.569	8.642	17.211
2027	8.453	8.215	16.668
2028	8.060	7.779	15.839
2029	7.308	7.290	14.598
2030	7.329	6.853	14.182

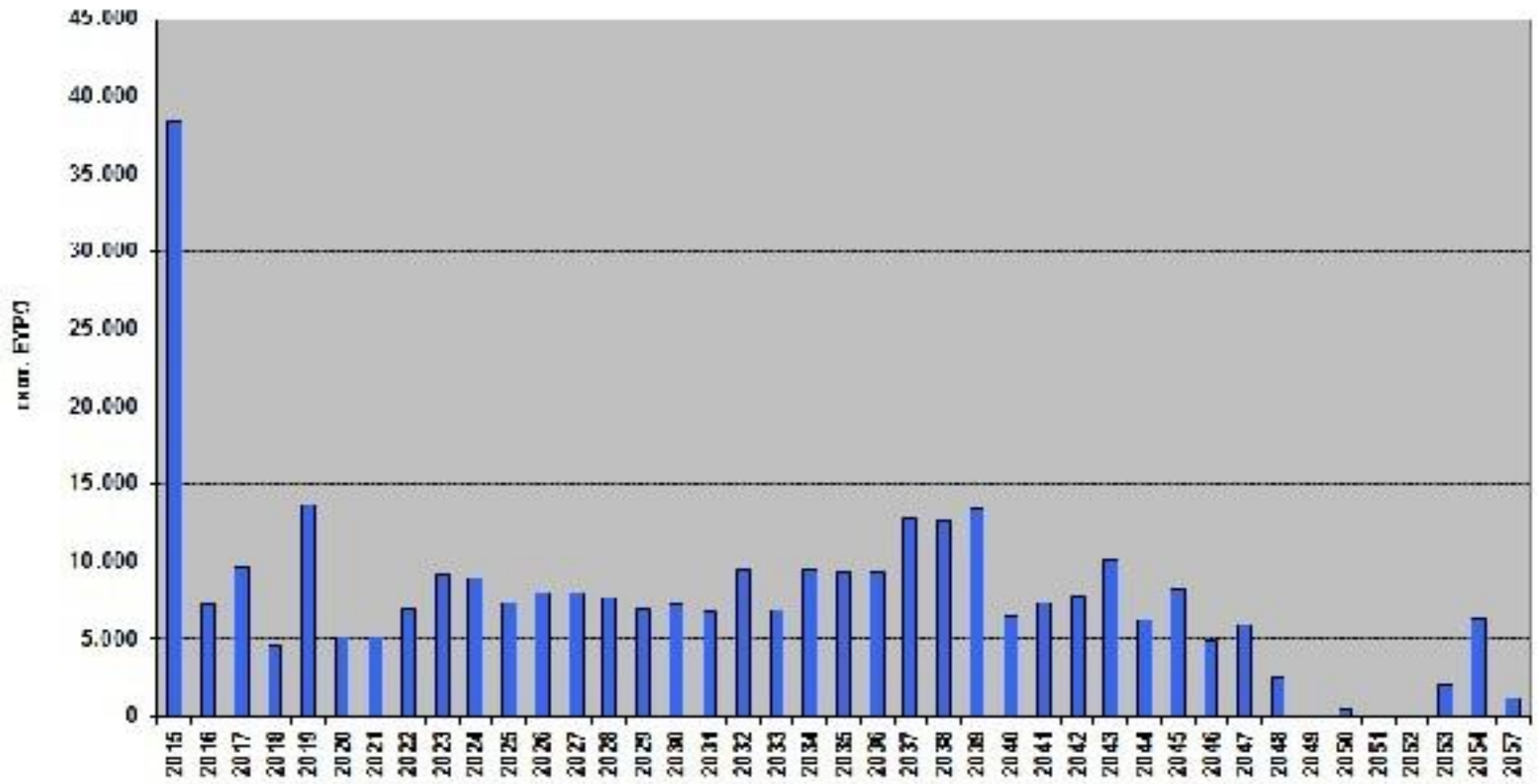
Für den Zeitraum
2030-40: 114, 2 Mrd euro
2041-50: 53,1 Mrd euro
Bis 2060 insgesamt: 213 Mrd euro

Verschiebung der Rückzahlungen
für IMF um 20 Jahre und für
Eurozone um 40 Jahre) und/oder
Debtcut (um 53,1 Mrd euro)

Greece: IMF Debt Sustainability Analysis, June 2015

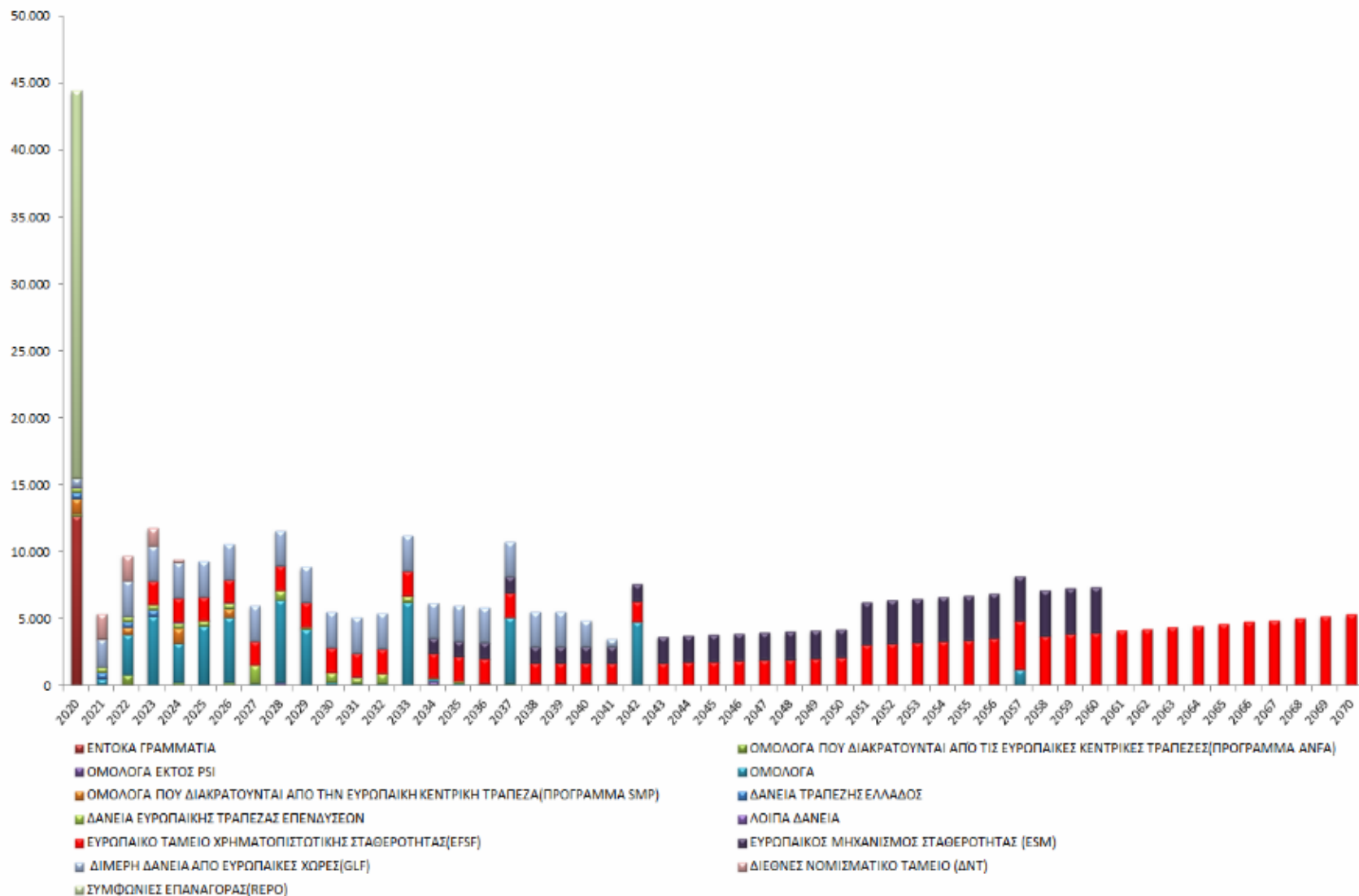
http://www.minfin.gr/sites/default/files/other_files/IMF_%20DSA%20150702.pdf

Πριν την αναδιάρθρωση .....

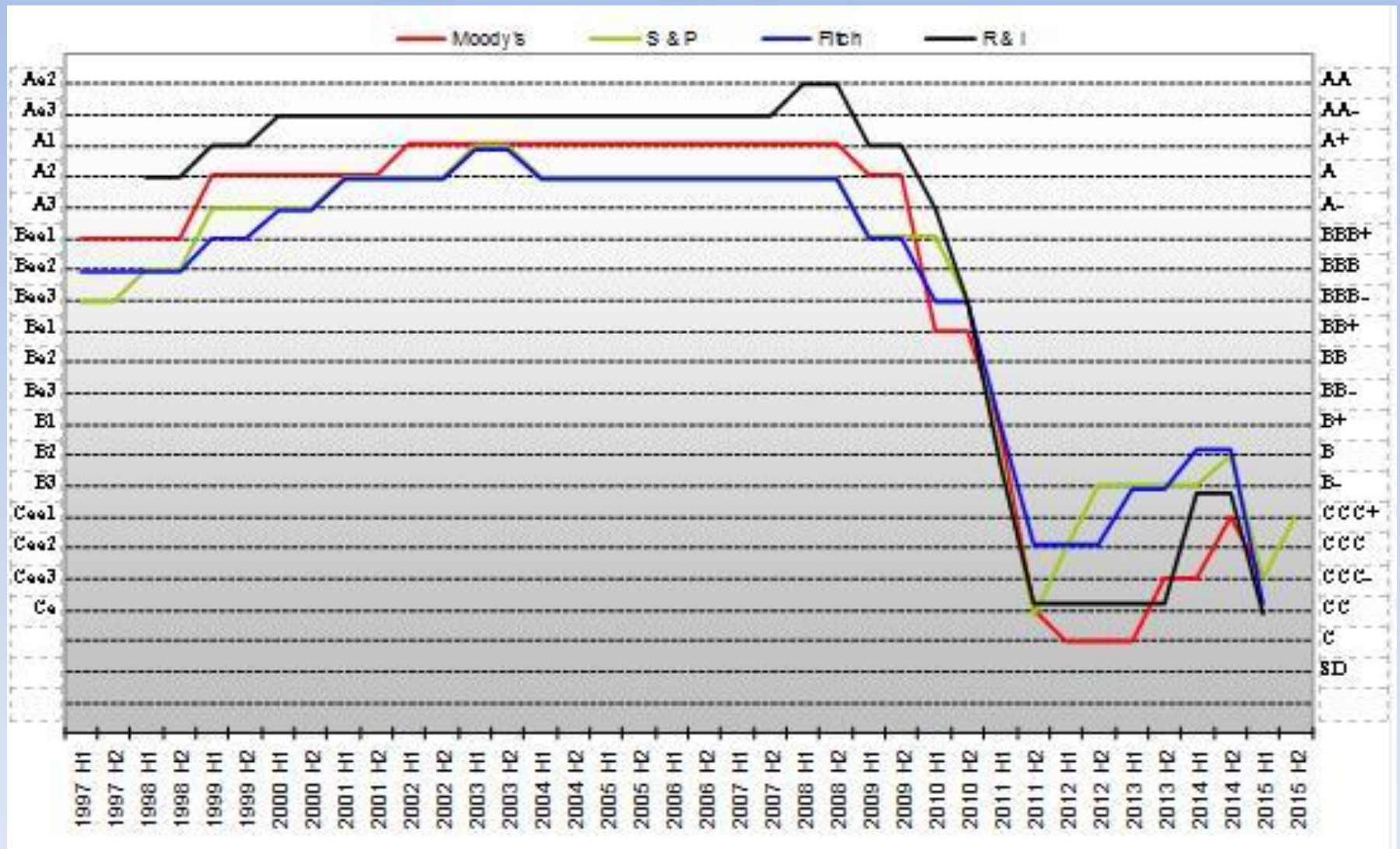

ΕΚΑΤ. €

Χρονοδιάγραμμα λήξης χρέους κεντρικής διοίκησης στις 31-12-2019

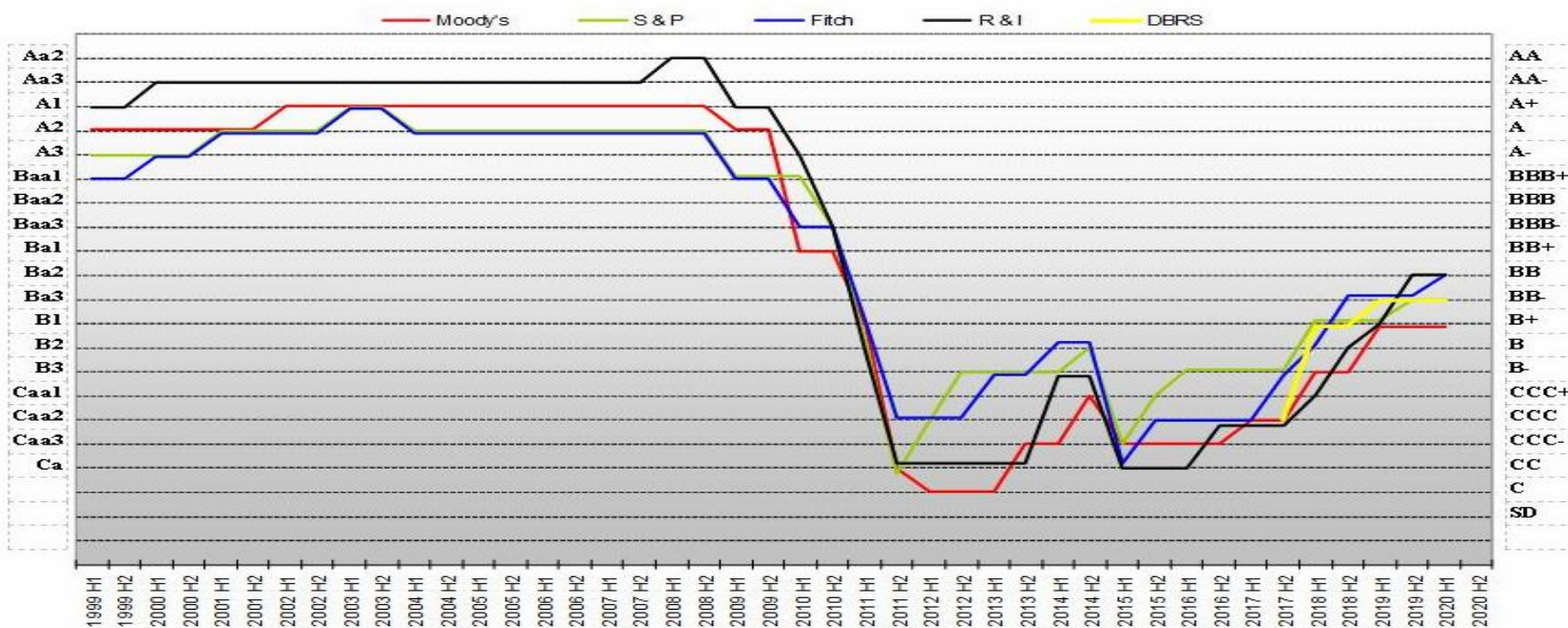
Πιστοληπτική Ικανότητα έως 2015

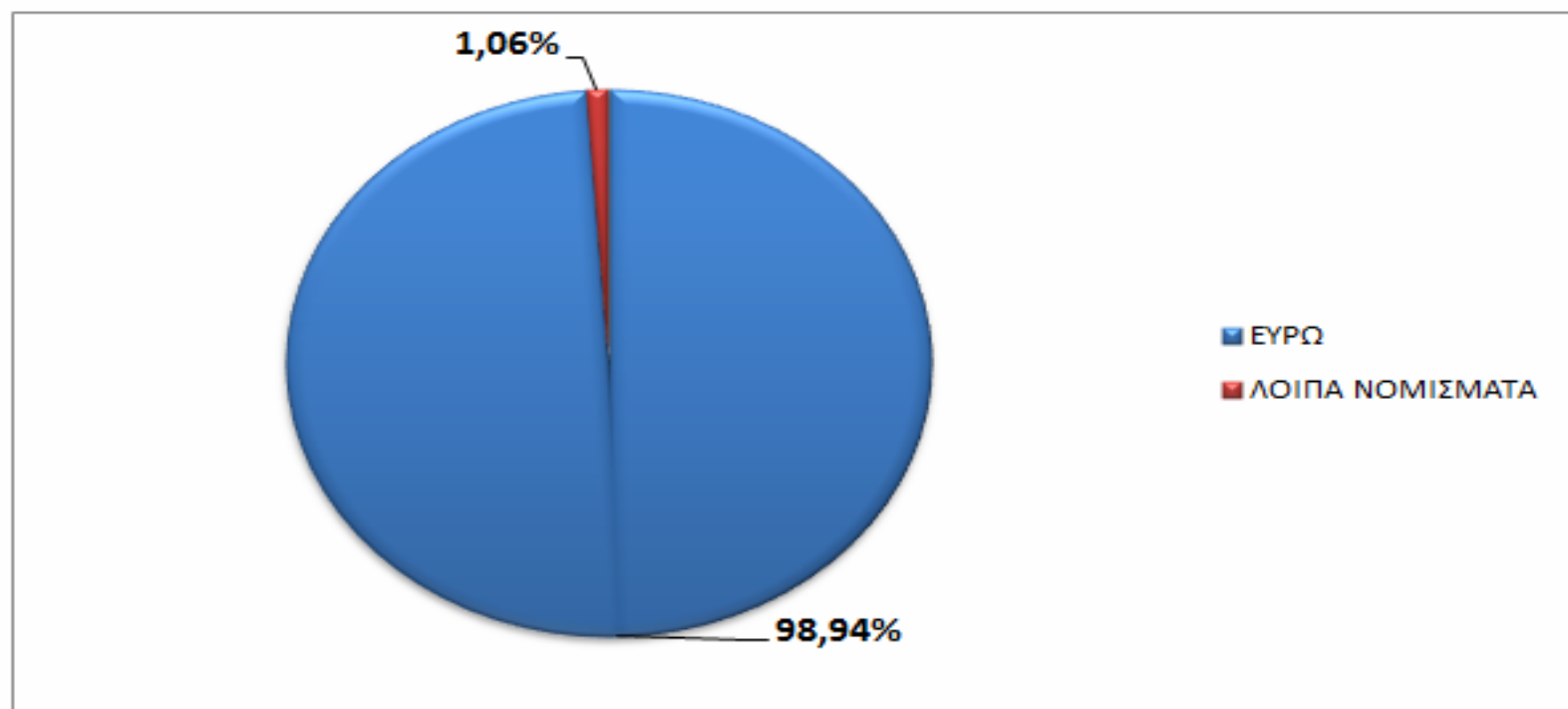
Πιστοληπτική Ικανότητα έως 2020

Πιστοληπτική Ικανότητα

Εταιρείες Αξιολόγησης Πιστοληπτικής Ικανότητας	Πιστοληπτική Ικανότητα	Προοπτική	Ημερομηνία Τελευταίας Αξιολόγησης
MOODY'S	B1	Σταθερή	Μάρτιος 2019
FITCH	BB	Σταθερή	Απρίλιος 2020
STANDARD & POOR'S	BB-	Σταθερή	Απρίλιος 2020
RATING AND INVESTMENT	BB	Σταθερή	Δεκέμβριος 2019
DBRS	BB (LOW)	Σταθερή	Απρίλιος 2020

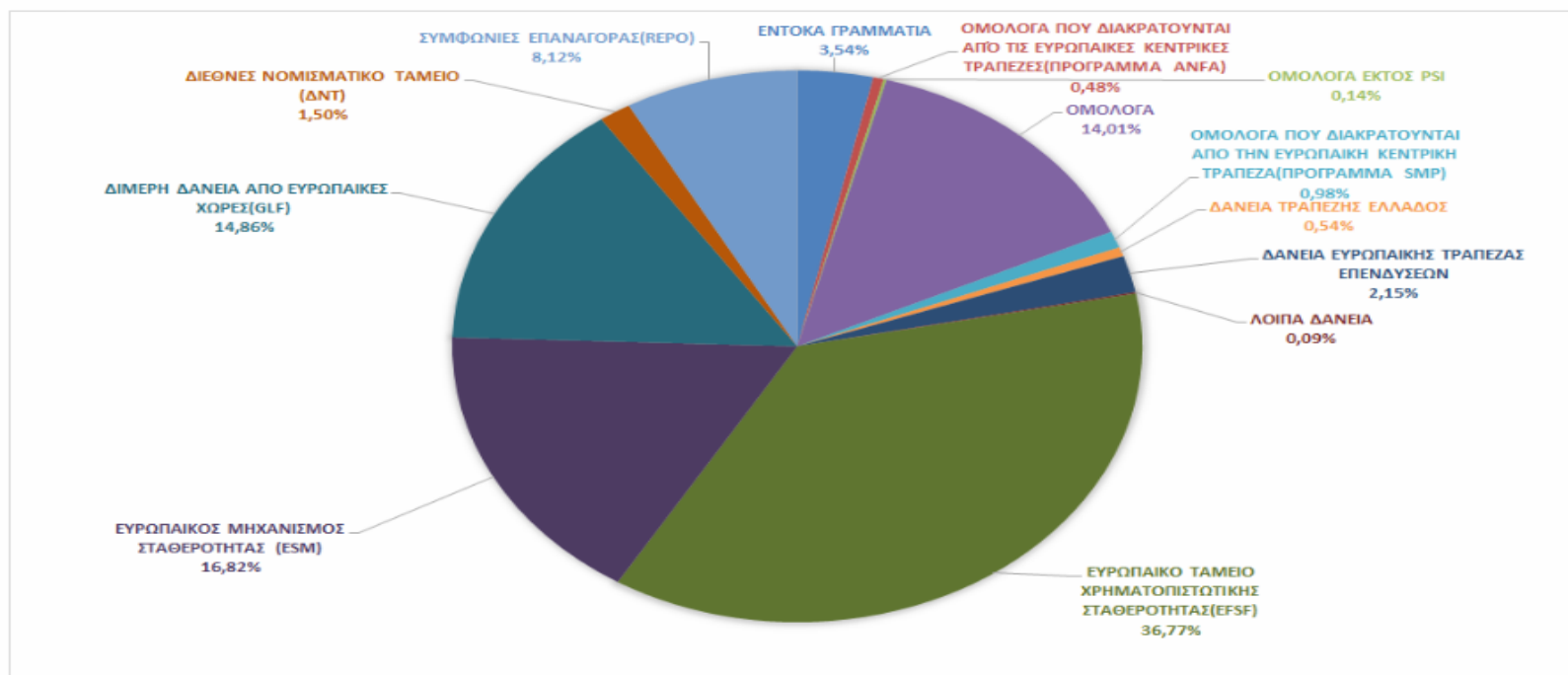

Σύνθεση Χρέους ανά Νόμισμα (μετά swaps)

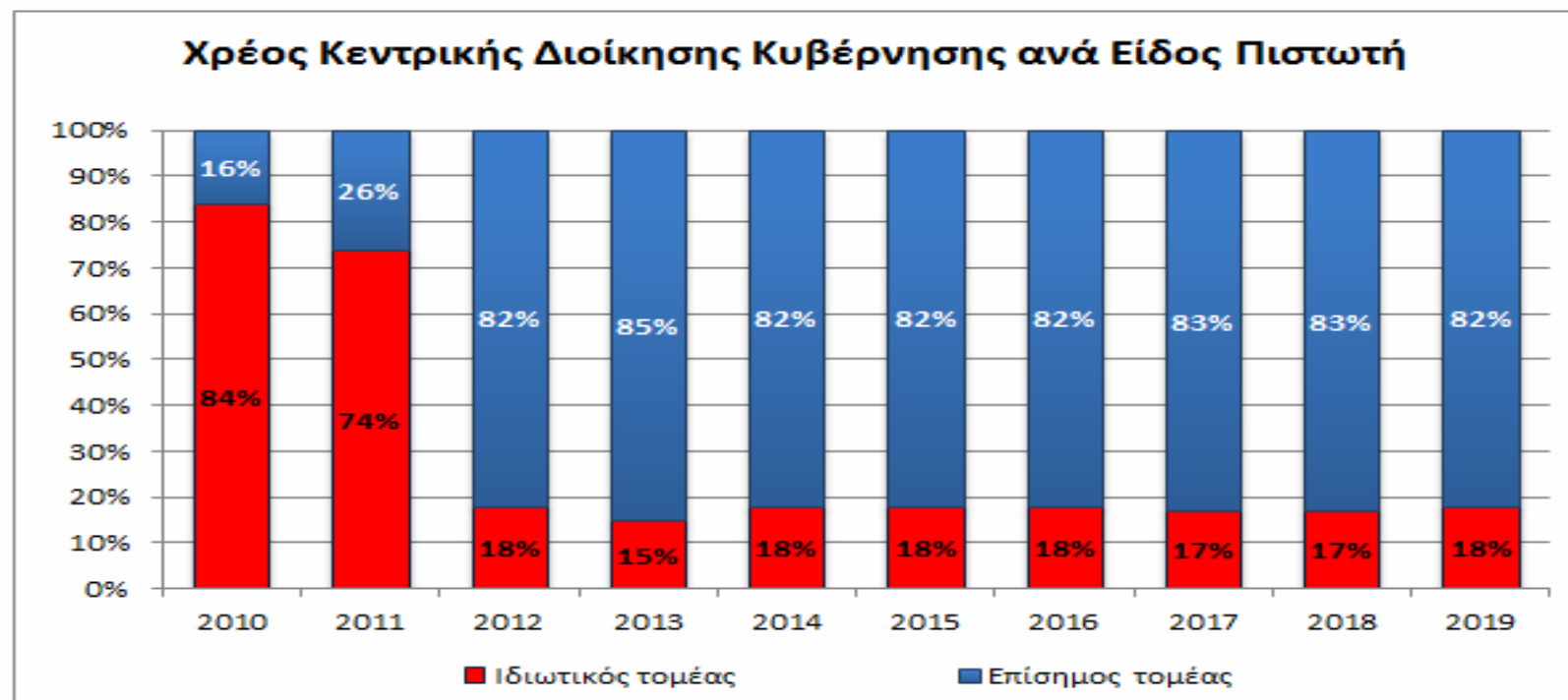
στις 31/12/2019

Σύνθεση ανά χρηματοδοτικό προϊόν

στις 31/12/2019

Σύνθεση ανά πιστωτή

στις 31/12/2019

Πού βρισκόμαστε σήμερα (22.5.2022)?

- Το **Δημόσιο Χρέος** είναι περίπου 350 δισ ευρώ
- ΑΕΠ: ονομαστικό: 182.3 δισ ευρώ (2021)
- ΔΧ ως % του ΑΕΠ=192%
- Αλλά και Ιδιωτικό Χρέος ύψους 252 δισ ευρώ
- Συνολικό Χρέος: 602 δισ ευρώ!!!!!!!!!!!!!! Δηλαδή περίπου 3.5 φορές το ΑΕΠ

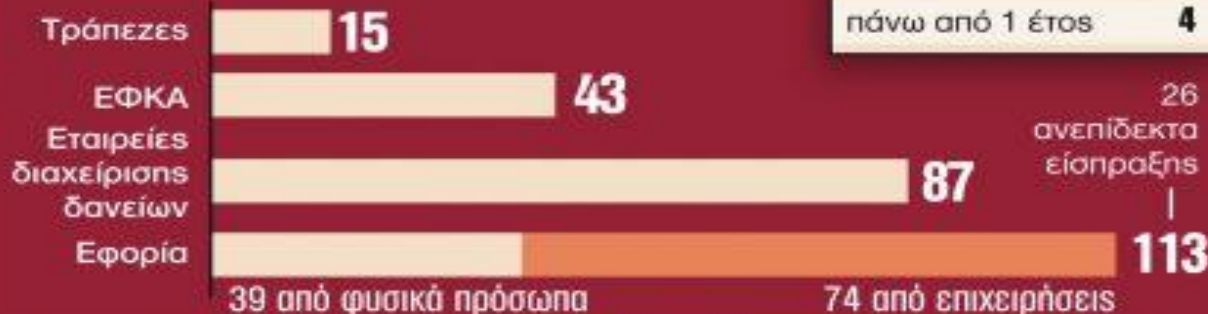
ΔΗΜΟΣΙΟ Vs ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

(Ποσά σε δισ. ευρώ)

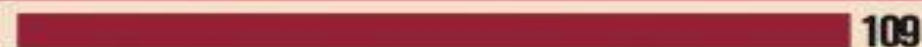

ΛΗΞΙΠΡΟΘΕΣΜΟ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΧΡΕΟΣ

(Ποσά σε δισ. ευρώ)

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΑ

(ποσοστό μη εξυπηρετούμενων: 9,5%)

ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ

Στεγαστικά: 31,2 (ποσοστό μη εξυπηρετούμενων δανείων: 10,2%)

Καταναλωτικά: 7,8 (ποσοστό μη εξυπηρετούμενων δανείων: 18,5%)

ΔΑΝΕΙΑ Ιούν. 2022

Σύνολο δανείων

Εξυπηρετούμενα

Μη εξυπηρετούμενα

Αβέβαιης είσπραξης

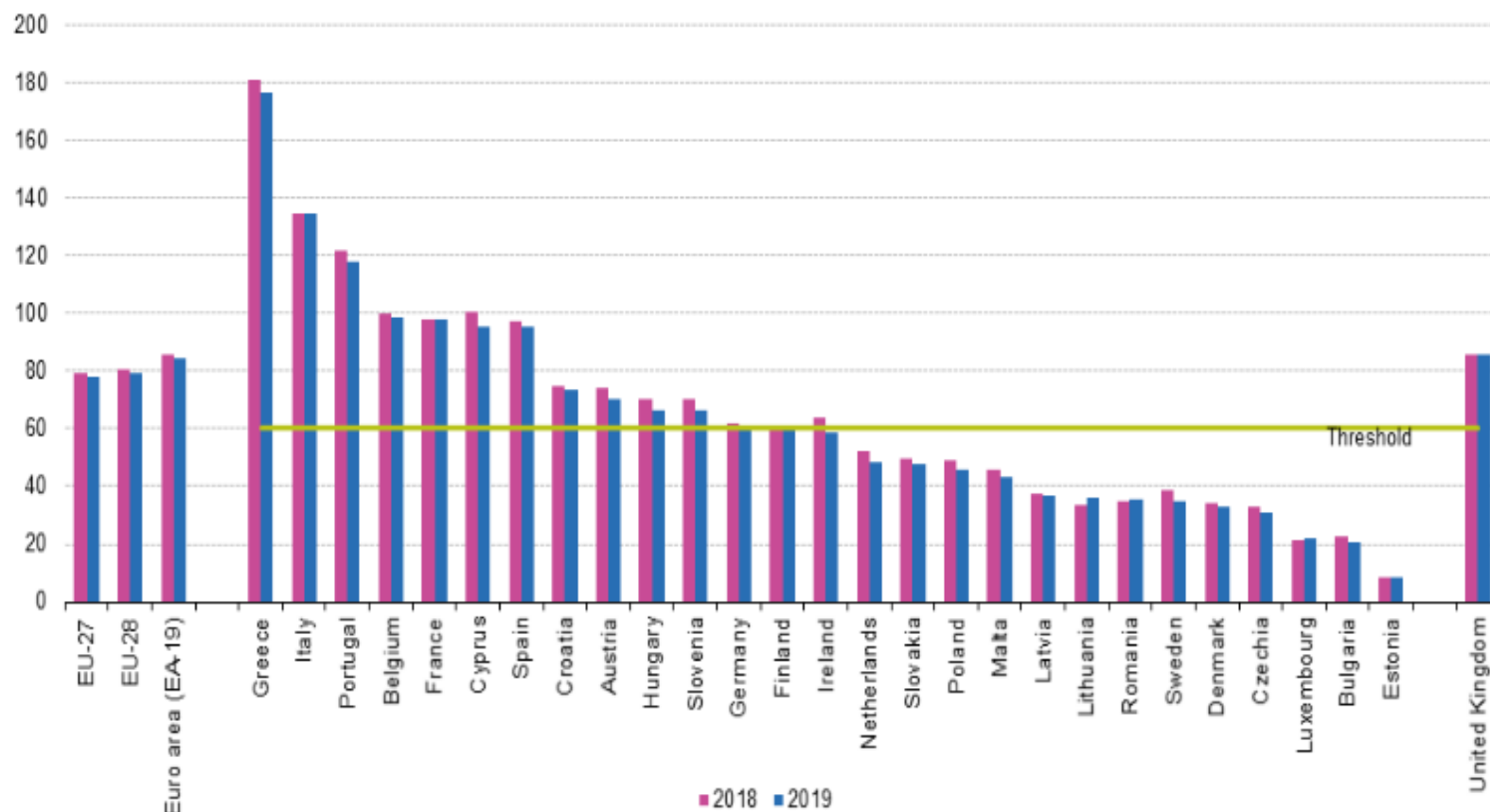
ΣΕ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ

91-180 ημέρες 0,7

181-360 ημέρες 0,6

πάνω από 1 έτος 4

General government debt, 2018 and 2019 (*) (General government consolidated gross debt, % of GDP)

(*) Data extracted on 22.04.2020.

Source: Eurostat (online data code: gov_10dd_edpt1)

eurostat

Σχήμα 2: Χρέος γενικής κυβέρνησης, 2018 και 2019

(ενοποιημένο ακαθάριστο χρέος της γενικής κυβέρνησης, % του ΑΕΠ)

- Στο τέλος του 2019 οι λόγοι δημόσιου χρέους προς ΑΕΠ αυξήθηκαν για τέσσερα κράτη μέλη της ΕΕ-27 σε σύγκριση με το τέλος του 2018, ενώ ο λόγος αυτός μειώθηκε για 21 κράτη μέλη, ιδίως για την Κύπρο (-5,1 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ), την Ιρλανδία (-4,8 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ), την Ελλάδα (-4,6 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ), τη Σλοβενία και την Πορτογαλία (-4,3 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ) και την Ουγγαρία (-3,9 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ).
- Ο λόγος χρέους προς ΑΕΠ της Ιταλίας και της Γαλλίας παρέμεινε αμετάβλητος μεταξύ του 2018 και του 2019.
- Αυξήσεις των λόγων χρέους προς ΑΕΠ από το τέλος του 2018 έως το τέλος του 2019 παρατηρήθηκαν στη Λιθουανία (2,4 ποσοστιαίες μονάδες), στο Λουξεμβούργο (1,1 ποσοστιαίες μονάδες), στη Ρουμανία (0,5 ποσοστιαίες μονάδες) και στην Εσθονία (0,1 ποσοστιαίες μονάδες).

Τρόποι Αποπληρωμής του Δημοσίου Χρέους

- 1. Μείωση ελλείμματος – Δημιουργία πλεονάσματος μέσω φορολογίας.
- 2. Δικαίωμα νομισματοκοπής – Δανεισμός από την Κεντρική Τράπεζα που εκδίδει χρήμα.
- 3. Νέος δανεισμός
- 4. Αθέτηση χρέους - Η χώρα αρνείται να πληρώσει το χρέος της.
- 5. «Κούρεμα» χρέους» – Αριθμητική μείωση του δημοσίου χρέους.

Μελέτη περίπτωσης: «Κούρεμα» χρέους»

- Η περίπτωση του PSI (Private Sector Involvement) το 2012 στην Ελλάδα – Πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων
- Σκεπτικό: Το ελληνικό κράτος αποσύρει ομόλογα με «κοντινή» ημερομηνία λήξης για να τα αντικαταστήσει με άλλα χαμηλότερης αξίας και απόδοσης, προσφέροντας ως δέλεαρ και ένα ποσό στον κάτοχο του ομολόγου. Το σκεπτικό εδώ είναι ότι, αν δεν αλλάξει κάτι, το κράτος στην κατάσταση που βρίσκεται δεν θα μπορούσε να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του και άρα οι ομολογιούχοι δεν θα εισέπρατταν τίποτα. Συνεπώς, τους καλεί να δεχθούν έναν συμβιβασμό. Με αυτό τον τρόπο, επιτυγχάνεται η μείωση των υποχρεώσεων του κράτους και μπορεί να αποφευχθεί η στάση πληρωμών.
- Ποια ήταν η κατάσταση: Κρατικά ομόλογα αξίας 205 δισ ευρώ σε ιδιωτικά χέρια ή σε θεσμικούς φορείς
- Διαπραγματεύσεις με τους ιδιώτες και συμφωνία για μείωση της ονομαστικής αξίας αυτών κατά 46.5%
- Οι κάτοχοι ομολογιών αξίας 198 δισ ευρώ συμφώνησαν. Εκτός από ομόλογα αξίας 7 δισ ευρώ (πληρώθηκαν στο ακέραιο)
- Έτσι οι ιδιώτες παρέλαβαν νέα κρατικά ομόλογα αξίας 92 δισ ευρώ, άρα κούρεμα αξίας 106 δισ ευρώ ή 53.5% των 205 δισ).
- Αποτέλεσμα: Σε κεφάλαιο χρέους από 368 δισ. ευρώ ή στο 177% του ΑΕΠ το 2011, υποχώρησε σε 306 δισ ευρώ ή στο 158% του ΑΕΠ ένα χρόνο μετά, λόγω του PSI, ενώ στη συνέχεια έβαινε αυξανόμενο ως τα 326 δισ. ευρώ ή στο 188% του ΑΕΠ το 2014
- Αλλά το πλαίσιο συμφωνίας (μνημόνιο) με τους δανειστές προέβλεπε τη λήψη νέων δανείων ύψους 130 δισ. ευρώ.

Μελέτη περίπτωσης: «Κούρεμα» χρέους» ..... συνέχεια

Προέκυψαν ωστόσο και κάποια προβλήματα:

- Δόθηκε από τους εταίρους χρόνος στις ξένες τράπεζες να... ξεφορτωθούν ελληνικά ομόλογα, τα οποία φορτώθηκαν οι ελληνικές τράπεζες. Με τη διαδικασία αυτή, οι ξένοι θεσμικοί περιόρισαν τις απώλειες στο ελάχιστο και διογκώθηκε η ζημία για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα
- Εξαίρεση από το «κούρεμα» των τίτλων που κατείχαν η ΕΚΤ και οι κεντρικές τράπεζες της Ευρωζώνης, ποσού ύψους 56 δισ. ευρώ.
- Ομόλογα 12 δισ ευρώ των ασφαλιστικών ταμείων
- Φυσικά πρόσωπα σε μία νύχτα έχασαν αποταμιεύσεις ετών
- Τράπεζες: αναγκάστηκαν να πάνε σε ανακεφαλαιοποίηση της τάξης των 37.3 δισ ευρώ
- Το κράτος αναγκάστηκε να δανειστεί επιπρόσθετα 12 δισ ευρώ

Επίκαιρα ζητήματα της δημοσιονομικής πολιτικής

- Πρωτογενή ελλείμματα/πλεονάσματα
- Συγκυριακό ή Δομικό/διαρθρωτικό έλλειμμα
- Ελαστικές/ανελαστικές δαπάνες
- Προκυκλική εναντίον Αντικυκλικής δημοσιονομικής πολιτικής
- Ελλάδα/ΕΕ/ΔΝΤ: Περιορισμοί στην άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής (Συνθήκη Maastricht, ΣΣΑ, διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος, Έυρωπαϊκό Εξάμηνο, Μνημόνια και πλεονάσματα)
- Διάρθρωση/πηγές εσόδων